

MŪSŲ INTERVIU

ONUTĖS NEVULIENĖS KELIAS: NUO LENKIJOS LIETUVIŲ JAUNIMO SAJUNGOS IKI LENKIJOS LIETUVIŲ DRAUGIJOS PIRMININKĖS – Irena Gasperavičiūtė	4
---	---

MINĖJIMAI

SAUSIO 13-OJI – LAISVĖS GYNĖJŲ DIENA	
SUVALKUOSE – Aneta Aleksaitė	7
PUNSKO SAVIVALDYBĖS VAIKŲ DARŽELYJE – Vida Jolanta Stankevi- čienė	8
PUNSKO DARIAUS IR GIRĖNO MOKYKLOJE – Punsko Dariaus ir Girėno mokyklos inf.	9
PUNSKO KOVO 11-OSIOS LICĖJUJE – Jonas Jankauskas	10
SEINŲ „ŽIBURIO“ MOKYKLOJE – Seinų lietuvių „Žiburio“ moky- klos inf.	11
VIDUGIRIŲ MOKYKLOJE – Teresė Jonuškienė	12
SEINUOSE – Dalia Astrauskienė	12
PUNSKO – Asta Pečiulienė	14

ŠVIETIMAS

SENELIŲ ŠVENTĖ PUNSKO DARIAUS IR GIRĖNO PAGRINDINĖJE MOKYKLOJE – Onutė Vaznelienė	15
SENELIŲ ŠVENTĖ SEINŲ LIETUVIŲ „ŽIBURIO“ MOKYKLOJE – Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos inf.	16
„DZIDELI DZYVAI, KALĖDA“ IR AUŠRINĖ – ŠVIESOS GIMIMO SIMBOLIS – Alicija Krakauskienė	16
„SKRISKIME TEN, KUR NEŠA ŠIRDIS“ – Vaiva Vaicekauskaitė	18

ĮVYKIAI, PROBLEMOS, NUOMONĖS

ANTROPOCENAS – ŽMOGAUS VIEŠPATAVIMO ERA – Božena Bobin	20
DĖMESIO! VILKAI MŪSŲ APYLINKĖSE! – „ Aušros “ inf.	24

SKELBIMAI

SPAUDA RAŠĖ

LIETUVOS ŽINIASKLAIDA	26
-----------------------------	----

REDAKCIJOS ADRESAS

16-515 Puńsk, ul. A. Mickiewicza 23
tel. (+48) 87 5161 416
www.e-ausra.pl
ausra@o2.pl

LEIDŽIA

Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny, ul. Wileńska 9
tel. / faks. (+48) 87 5162 125
lld@post.pl

VYR. REDAKTORĖ Irena Vilimienė
REDAKCIJOS SEKRETORĖ Alicija Krakauskienė
STILISTĖ, KOREKTORĖ Birutė Ołów
TECHN. REDAKTORĖ Aldona Jonušonytė
KORESPONDENTĖS: Jurgita Batvinskienė,
Rasa Žukauskienė, Božena Bobin

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2026-02-02

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos
nuožiūra. Redakcijos nuomonė nebūtinai
sutampa su autorių nuomone.

2025 metų gruodžio 22 dieną Lenkijos Respubli-
kos vidaus reikalų ir administracijos ministras
patvirtino ekspertų rekomenduojamų dotuojamų
projektų sąrašą. „Aušros“ ir „Aušrelės“ leidybai
skyrė 450 000 zł.

**Ministerstwo Spraw
Wewnętrznych i Administracji**

*Publikacja wyraża jedynie poglądy autora/ów i nie
może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem
Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.
Leidinyje reiškia tik autoriaus (-ių) nuomonė ir ji
negali būti tapatinama su oficialia Vidaus reikalų ir
administracijos ministro pozicija.*

Viršeliuose:

Šimtadienis (Virginijos Karčiauskienės
nuotr.)

Mieli skaitytojai!

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Gyvename tokiais laikais, jog mūsų protėviams net nesisąpnavo, kad šiame regione taip gerai gyvensime. Pripažinkime: daugumai sekasi tikrai neblogai. Po karo mūsų tėvai ar seneliai turėdavo sukti galvą, ką į puodą įdėti, kad sotūs sulauktų pavasario, o mums jau to daryti nereikia. Dar lieka kokiam prašmatnesniam baldui ar šiltoms atostogoms. Tik tas geras gyvenimas neatleidžia mūsų apskritai nuo mąstymo. Šiandien didžiausias rūpestis – daryti viską, kad kaimynė iš rytų neužseitų ir nesugrąžintų mūsų gyvenimų į anuos laikus. Juk visi girdime ir matome, kas vyksta Ukrainoje.

Pastaruoju metu gyva problema arti mūsų – Kapčiamiesčio poligonas. Visi diskutuoja, tarytum karo ekspertai būtų, dauguma žino, ar reikia, ar nereikia čia poligono. O gal paprasčiausiai reikėtų pasitikėti tikrais karybos profesionalais ir tuo, ką jie daro. Pagal gyventojų tankį Lietuvos teritorijoje Kapčiamiesčio apylinkės vienos rečiausiai gyvenamų. Beje, istorija ne kartą yra mus pamokiusi, ką reiškia kaimynė iš rytų, o tam ir mokomės istorijos, kad darytume išvadas. Juk rusai nesikeičia per šimtmečius – ir tai akiuvaždžiai rodo jau ketverius metus nuo vasario 24-osios.

Seinų apskrities taryba pasisakė prieš poligono kūrimą prie Kapčiamiesčio. Tiesą sakant, nesuvokiamas toks vienbalsis sprendimas. Negi manoma: „Užmerkiau akis ir problema neegzistuos“? Na, nesame maži vaikai. Mes, Lenkijos lietuvių bendruomenė, remiame Lietuvos saugumo ir gynybos iniciatyvas. Ir kažkur sklandančios kitokios informacijos – nėra visų lietuvių, juolab lietuvių organizacijų, pozicija. Nebent privati nuomonė.

Mieli Punsco licėjaus absolventai,

2026 m. birželio 26–28 d. Punsco Kovo 11-osios licėjus minės 70-ąją įkūrimo jubiliejų. Kviečiame prisijungti prie šventės rengimo. Jūsų indėlis padeda išsaugoti mūsų licėjaus bendruomenės istoriją ir stiprina ryšį tarp kartų.

Šia proga planuojame:

- išleisti jubiliejinį leidinį, skirtą paskutiniam mūsų mokyklos istorijos dešimtmečiui,
- jubiliejinę mokslinę konferenciją (birželio 26 d.),
- krepšinio turnyrą (birželio 25 arba 26 d.),
- oficialų jubiliejaus minėjimą (birželio 27 d.),
- atidengti paminklą, skirtą licėjaus 70-mečiui,
- „Pašešupių“, „Šalčios“ ir absolventų – profesionalių meno atlikėjų – koncertą (birželio 27 d.),
- bendrą absolventų vakaronę (birželio 27 d.) (kviečiami aktyviai prisijungti akordeonistai, dainininkai, kiti atlikėjai),
- šv. Mišias licėjaus ir absolventų intencija (birželio 28 d.),
- absolventų meno darbų parodą (grafika, paveikslai, fotografijos, literatūriniai ir kiti meno kūriniai),
- prisiminimų iš mokyklos gyvenimo parodą – trumpi prisiminimai, gali būti su nuotraukomis,
- laidų nuotraukų ir trumpų įrašų elektroninius albumus,
- surinkti atnaujintus duomenis apie absolventų likimus (įgytą išsilavinimą),
- paruošti jubiliejinių suvenyrų.

Visus, norinčius eksponuoti savo kūrybą meno darbų parodoje, kviečiame apie tai pranešti el. pašto adresu jubiliejus@wp.pl arba asmeniškai mokyklos raštinėje iki 2026 m. vasario 28 d.

Prisiminimus iš mokyklos gyvenimo parodai prašome siųsti el. pašto adresu jubiliejus@wp.pl arba asmeniškai atnešti į mokyklos raštinę iki 2026 m. vasario 28 d.

Laidų atstovus kviečiame surinkti skenuotas nuotraukas arba trumpus įrašus iš savo laidos gyvenimo: Krikšto, Šimtadienio, mokyklos baigimo iškilmų, klasės išvykų arba kitų įdomių ir svarbių renginių. Surinktą medžiagą prašome įkelti (nuorodos bus pateiktos vėliau) arba atnešti į mokyklos raštinę iki 2026 m. vasario 28 d.

Jubiliejiniam leidiniui renkama informacija apie absolventų likimus (įgytą išsilavinimą). Prašome laidų atstovus persiųsti visiems savo klasės draugams nuorodą anketai: <https://forms.gle/57kemCQbC4wAHGyv7>.

Kviečiame užpildyti anketą visus, kurie baigė mokyklą nuo 2016 iki 2025 m.

Kitų laidų absolventai, pildydami anketą, turi galimybę atnaujinti savo duomenis.

Norinčiuosius paremti jubiliejaus organizavimą kviečiame pervesti pinigus į banko sąskaitą – mokėjimo paskirtyje įrašyti „Licėjaus jubiliejui“:

Rada Rodziców przy Liceum Ogólnokształcącym z Litewskim Językiem Nauczania

ul. 11 Marca 16A, 16-515 Puńsk

Bank Spółdzielczy w Sejnach

Sąskaitos numeris PL 84 9354 0007 0071 0700 0818 0004

SWIFT/BIC kodas POLU PL PR

Nuoširdžiai dėkojame už paramą.

Onutės Nevulienės kelias: nuo Lenkijos lietuvių jaunimo sąjungos iki Lenkijos lietuvių draugijos pirmininkės

2025 m. gruodžio 14 d. LLD delegatų suvažiavimo metu buvo išrinkta nauja LLD pirmininkė Onutė Nevulienė. Kalbuosi su ja apie LLD planus ir veiklos gaires.

Irena Gasperavičiūtė

Irena Gasperavičiūtė: Iki šiol visuomenė pažinojo Tave kaip Seinų „Lietuvių namų“ direktorę. Gal „Aušros“ skaitytojams papasakotum apie save?

Onutė Nevulienė: Esu kilusi iš Burbiškių kaimo. Gimusi ir augusi lietuviškoje šeimoje, kuri įskiepijo didžiulę aistrą puoselėti protėvių perduotą gimtąją lietuvių kalbą ir kultūrą. Turiu šeimą: vyrą, sūnų ir dukrą, su kuriais dalijamės ne tik kasdieniais džiaugsmais, bet ir iššūkiais. Siekiu stiprinti savo krašto lietuvių bendruomenės tautiškumą. Esu ambicingas žmogus, su atsaikingu požiūriu į bet kokią užduotį, kurią prisiimu.

Mokiausi Krasnavo pagrindinėje mokykloje. Kartu su vienu klasioku buvome pirmoji laida, baigusi šią mokyklą lietuvių dėstomąja kalba. Vidurinį išsilavinimą įgijau Punsko Kovo 11-osios bendrojo lavinimo licėjuje – tuomet ir dabar vienintelėje lietuvių tautinės mažumos vidurinėje mokykloje Lenkijoje. Nors šiemet sukaks 26 metai nuo jos baigimo, prisiminimai apie licėjų tebėra itin gyvi: reiklūs, legendomis apipinti mokytojai, stiprūs ir kūrybingi bendraklasiai, aktyvi popamokinė veikla. Buvo didelė privilegija būti šios bendruomenės dalimi. Visada,

kai tik turėjau galimybę, aktyviai dalyvavau Lenkijos lietuvių jaunimo sąjungos veikloje.

Aukštąjį išsilavinimą įgijau Torunės Mikalojaus Koperniko universiteto Teisės ir administracijos fakultete, baigiau finansų krypties magistrantūros studijas. Vėliau Liublino verslo ir administravimo universitete baigiau podiplomines viešųjų pirkimų studijas, kurios tapo labai praktišku pagrindu mano profesinėje veikloje.

Šiuo metu dirbu Vysk. Antano Baranausko fonde „Lietuvių namai“ Seinuose. Seinų „Lietuvių namų“ direktorės pareigas einu jau apie 19 metų. Per šį laikotarpį teko aktyviai įsitraukti į Lenkijos lietuviškų organizacijų veiklą – nuo Lenkijos lietuvių jaunimo sąjungos iki Lenkijos lietuvių draugijos ir Lenkijos lietuvių bendruomenės. Dalyvavau suvažiavimuose, savi-valdybių bei Lietuvos Respublikos konsulato, ministerijų organizuojamuose susitikimuose, kurių metu buvo sprendžiami Suvalkų trikampio lietuvių švietimo, kultūros, sielovados ir paveldo klausimai. Ši patirtis leido geriau suprasti bendruomenės poreikius ir sustiprinti mano įsitikinimą, kad dialogas ir bendradarbiavimas yra esminiai dalykai.

Man labiausiai prie širdies – projektinė veikla: nuo idėjų generavimo, veiklų, biudžetų ir partnerystės planavimo iki finansavimo pritraukimo ir sėkmingo projektų įgyvendinimo. Džiaugiuosi, kad daugelis projektų tapo realia nauda ypač Seinų krašto lietuvių bendruomenei ir prisidėjo prie jos gyvybingumo.

Laisvalaikiu mėgstu keliauti, būti gamtoje ar skaityti knygas. Ramybę ir džiaugsmą man teikia darbas sode.

I. G.: Lenkijos lietuvių draugija – pati seniausia Lenkijos lietuvių organizacija, veikianti nuo 1957 m., užsiimanti tiek leidybine, tiek kultūrine veikla. Ar jau suspėjai apgalvoti šios kadencijos LLD veiklos prioritetus? Ar bus tęsiama ligšiolinė veikla, ar Draugija keis savo veidą?

O. N.: Paskutinio Lenkijos lietuvių draugijos suvažiavimo metu, kuriame buvau išrinkta pirmininke, dalyvių aktyvumas buvo itin didelis. Tai labai svarbu, nes Draugijos veikla remiasi visų jos narių darbu. Mūsų krašto kaimų, miestų ir kitų Lenkijos vietovių LLD skyrių delegatai kalbėjo įvairiomis temomis, dalijosi problemomis ir lūkesčiais.

Būtent šiose diskusijose bendru sutarimu buvo nubrėžtos naujosios valdybos veiklos gairės.

Visiems buvo aišku, kad būtina tęsti ligšiolinę LLD veiklą: leisti žurnalą „Aušra“, organizuoti tradicinius kultūrinius renginius, nuosekliai dėti pastangas dėl lietuviškų mokyklų išlikimo ir stiprinimo. Kartu nemažai dėmesio skirta ir pastaruoju metu ryškėjančioms sielovados problemoms – siekiui, kad mūsų krašto bažnyčiose nebūtų mažinamos lietuvių kalbos vartojimo teisės.

Vienas svarbiausių prioritetų išlieka lietuvių švietimas. Tai apima ne tik pačių mokyklų ateitį, bet ir kokybiškų vadovėlių gimtąją kalbą užtikrinimą mūsų krašto lietuviškų mokyklų mokiniams. Pabrėžta ir lietuvių kalbos vartojimo viešajame gyvenime svarba – įvairiose įstaigose, taip pat siekis atgaivinti lietuviškus vandenvardžius ir vietovardžius.

Diskusijose akcentuota mūsų tautinio paveldo bei lietuviškos spaudos, pavyzdžiui, leidinio „Aušra“, išsaugojimo būtinybė. Išreikštas poreikis aktyviau skatinti ir remti lietuvių kandidatų dalyvavimą savivaldybių rinkimuose bei stiprinti atstovavimą mūsų bendruomenei aukštesniuose valdžios lygmenyse.

Puikiai suvokiame, kad naujai išrinkta Draugijos vadovybė dirbs sudėtingu ir nestabiliu laikotarpiu – vykstant karui Ukrainoje, patiriant hibridines ir kibernetines grėsmes, augant visuomenės įtampoms ir dezinformacijai. Prie to prisideda ir ilgalaikiai procesai: globalizacija, gimstamumo mažėjimas, senstanti visuomenė, kartų skirtumai. Visa tai formuoja naujus iššūkius ir reikalauja apgalvotų sprendimų.

Ar Draugija keis savo veidą? Mano įsitikinimu, svarbiausia – nepamiršti LLD misijos ir veikti per jos prizmę. Draugija nėra vieno žmogaus organizacija – tai visų Lenkijos lietuvių tautinės mažumos

narių bendras darbas. Tik aiškiai atsakę sau, ko norime ir kas mums svarbu, galėsime nuspręsti, kuria kryptimi judėsime toliau. Tada toks bus ir mūsų veidas.

I. G.: Kokius matai šiuo metu didžiausius LLD iššūkius?

O. N.: Šiuo metu dar nuosekliai gilinuosi į pačios organizacijos veiklos mechanizmus ir vidinius procesus. Vis dėlto jau dabar matyti tam tikri iššūkiai, kurie, ko gero, būdingi daugeliui nevyriausybinų organizacijų. Tai finansinių išteklių stoka ir mažėjantis renginių, gaunančių dotaciją, skaičius. Šios aplinkybės turi įtaką veiklos apimčiai ir galimybėms planuoti ilgesnės trukmės iniciatyvas.

I. G.: Lenkijos lietuvių draugija po metų švęs 70-ąjį jubiliejų. Per tiek veiklos metų sukaupta nemažai dokumentų, kurie pastaruoju metu buvo saugomi Seinų „Lietuvių namų“ rūsyje, deja, ne pačiomis geriausiomis sąlygomis (kartą buvo užlieti). Apie būtinybę juos sutvarkyti kalbama jau kurį laiką. Savo pagalbą deklaruoja ir Punsko savivaldybė. Gal kas pajudėjo šioje srityje? Kaip dokumentai bus tvarkomi ir saugomi?

O. N.: Šis klausimas nėra naujas. Pirmieji darbai šioje srityje buvo pradėti prieš kelerius metus ir ši kadencija juos nuosekliai tęs. Puikiai suprantame, kad tai ne tik dokumentų rinkinys, bet ir gyvas mūsų bendruomenės atminties liudijimas, ypač artėjant Draugijos 70-mečio jubiliejui.

Pagrindinis tikslas – dokumentus sistemingai sutvarkyti, suskaitmeninti ir užtikrinti tinkamas sąlygas jiems saugoti. Svarbu, kad sukaupta medžiaga būtų apsaugota nuo fizinio nykimo ir galimų nelaimių, su kuriomis, deja, jau esame susidūrę

praeityje. Todėl kartu ieškosime sprendimų dėl patikimos ir ilgalaikės saugojimo vietos, čia itin vertiname ir Punsko savivaldybės deklaruojamą pagalbą.

Suskaitmenintas archyvas atvertų ir naujas galimybes. Juo galėtų naudotis studentai, tyrėjai, besidomintys mūsų krašto specifika, lietuvių bendruomenės istorija, švietimu ir kultūra. Tai taip pat būtų svarbi investicija į ateitį, kad Lenkijos lietuvių draugijos veiklos pėdsakai išliktų prieinami ir ateinančioms kartoms.

Dokumentų tvarkymą matau kaip ilgalaikį procesą, reikalaujantį tiek laiko, tiek finansinių ir žmogiškųjų išteklių, tačiau esu įsitikinusi, kad tai būtinas ir prasmingas darbas, kurį privalome atlikti atsakingai.

I. G.: Kas su Tavimi dirbs valdyboje šią kadenciją?

O. N.: Kartu su manimi šią kadenciją Lenkijos lietuvių draugijos valdyboje dirbs Algirdas Vaicekuskas ir Jonas Vydra – vicepirmininkai, Jolanta Jonušonytė – sekretorė, taip pat valdybos nariai Alvydas Nevulis, Asta Bobinaitė ir Rimas Misiukonis.

Tai įvairiapusė, patirties ir idėjų kupina komanda. Dauguma valdybos narių yra susiję su švietimo sritimi, tarp jų – mūsų krašto lietuviškų mokyklų direktoriai, ilgamečiai įvairių Lenkijos lietuviškų nevyriausybinų organizacijų nariai, pirmininkai, turintys ilgametės patirties sprendžiant mūsų krašto švietimo, kultūros ir bendruomenės klausimus. Valdyboje susitinka skirtingų kartų atstovai, pasižymintys kūrybiškumu, atsakingu požiūriu ir kritiniu mąstymu.

Jau pirmajame valdybos posėdyje tapo akivaizdu, kad tai komanda, gebanti mąstyti strategiškai ir konstruktyviai ieškoti sprendimų, o man pačiai labai svarbu jausti tokį

bendrą nusiteikimą ir tarpusavio pasitikėjimą.

I. G.: Kokie artimiausi Lenkijos lietuvių draugijos planai?

O. N.: Pradėjome nuo susipažinimo su veiklos gairėmis, patvirtintomis Draugijos suvažiavime, ir mūsų galimybių įvertinimo. Matome, kad laukia nemažas iššūkis – daug svarbių temų ir didelė atsakomybė. Žingsnis po žingsnio sieksime jų įgyvendinimo, dirbdami kryptingai ir bendradarbiaudami su įvairių sričių specialistais, mūsų krašto organizacijomis, mokyklomis, įstaigomis bei vietos ir šalių valdžia.

LLD valdybos posėdžio metu daugiausia diskusijų sukėlė kokybiškų vadovėlių gimtąja kalba parengimas mūsų krašto lietuviškų mokyklų mokiniams. Šiuo klausimu jau nusistatėme pirmuosius darbo etapus.

Aišku, tęsime tradicinę veiklą: dvisavaitraščio „Aušra“ leidybą, kultūrinius renginius, Draugijos dokumentų tvarkymą ir skaitmeninimą, kad išsaugotume mūsų bendruomenės atmintį. Taip pat sieksime įvertinti, kiek iki šiol organizuojami renginiai atitinka šiuolaikinio dalyvio lūkesčius – norime, kad jie ir toliau būtų prasmingi, gyvi ir vienyti mus tautiškumo, kalbos, kultūros bei bendrystės pagrindu.

I. G.: Ko palinkėtum „Aušros“ skaitytojams prasidėjus 2026-iesiems metams?

O. N.: 2026-aisiais metais „Aušros“ skaitytojams linkiu daug šviesos, drąsos ir įkvėpimo kasdienybėje. Tegul šie metai atneša naujų idėjų, prasmingų darbų ir gražių susitikimų su bendruomenės nariais bei artimaisiais. Tegul kiekvienas savo veikla stiprina bendruomeniškumą, kuria vienybę – nes joje slypi mūsų krašto organizacijų ir visos bendruomenės stiprybė.

XX Lenkijos lietuvių draugijos delegatų suvažiavimo nutarimai

I. Ankstesnių veiklų tęsimas

1. Leisti žurnalą „Aušra“.
2. Organizuoti tradicinius Lenkijos lietuvių kultūrinius renginius.
3. Rengti moksleivių konkursus (dailiojo žodžio, lietuvių kalbos, Lietuvos istorijos, Lietuvos geografijos).
4. Dėti pastangas dėl lietuviškų mokyklų gyvavimo.
5. Siekti patalpinti Seinų bažnyčioje lentą, įamžinančią parapijiečių pastangas dėl lietuviškų pamaldų grąžinimo.
6. Siekti, kad Seinų kunigų seminarijoje būtų deramai įrengta Lietuvių menė, o muziejaus ekspozicijose būtų tiksliai ir teisingai atskleistas lietuvių istorinis vaidmuo šiame krašte.

II. Nutarimai dėl naujai kilusių sielovados problemų

1. Siekti, kad nebūtų mažinamos lietuvių kalbos teisės bažnyčioje.
2. Organizuoti susitikimus su Punsco klebonu, siekiant grąžinti bažnyčioje anksčiau buvusią tvarką.
3. Kreiptis į Varšuvos diecezijos vyskupą Romualdą Kamiński, atsakingą už ryšius su lietuvių bažnytine provincija, kad tarpininkautų sprendžiant lietuvių sielovados problemas mūsų krašte.
4. Nepasiduoti manipuliacijai ir kiršinimui tautiniu ar kitokiu pagrindu tiek dėl sielovados, tiek kitose srityse.

III. Nutarimai dėl švietimo

1. Skatinti mokinius pažinti mūsų istorijos paveldą naudojantis jau paruoštu edukaciniu projektu „Eglinės piliakalnis“.
2. Raginti mūsų pagrindinių mokyklų absolventus rinktis Punsco Kovo 11-osios licėjų.
3. Kreiptis į atitinkamų valdžių atstovus, kad būtų grąžintas visuomeninis transportas ir licėjaus mokiniai iš Seinų krašto turėtų geresnę susisiekimą su mokykla. Nepriklausomo

transporto priemonė tarp Punsco ir Seinų labai reikalinga taip pat kitiems, ypač vyresniems, gyventojams.

4. Reikalauti, kad mūsų krašto lietuviškų mokyklų mokiniams būtų paruošti kokybiški visų dalykų vadovėliai gimtąja kalba.
5. Dėti pastangas, kad Punske esančioje muzikos mokykloje būtų daugiau mokytojų, mokančių lietuvių kalbą.
6. Ieškoti būdų, kaip geriau motyvuoti mokinius mokytis gimtosios kalbos, Lietuvos istorijos ir geografijos.
7. Padėti Punsco Kovo 11-osios licėjui organizuoti jubiliejines iškilmes, kurios vyks 2026-ųjų birželio 26–28 d. – talkinti skleidžiant informaciją.

IV. Lietuvių kalbos vartojimas viešajame gyvenime

1. Skatinti lietuvių kalbos vartojimą viešosiose įstaigose.
2. Reikalauti, kad įvairiose įstaigose būtų pateikiama informacija ir lietuvių kalba.
3. Siekti, kad būtų atgaivinti lietuviški vandenvardžiai ir vietų pavadinimai.
4. Stengtis, bendradarbiaujant su kitomis organizacijomis, kad kaimų pavadinimai ir Seinų valsčiuje būtų rašomi lietuviškai.

V. Mūsų tautos paveldo ir spaudos išsaugojimas

1. Sutvarkyti LLD archyvą.
2. Skatinti prenumeruoti „Aušrą“, „Suvalkiečių“ ir kitus lietuviškus leidinius. Teikti jiems straipsnius ir informaciją.
3. Palaikyti kitą lietuvių žiniasklaidą. Remti vietinio radijo ir televizijos kanalo idėją.

VI. Dalyvavimas demokratijos procesuose

1. Siūlyti ir remti lietuvius kandidatus savivaldybių rinkimuose.
2. Siūlyti mūsų bendruomenės atstovą kandidatui į aukštesniąsias valdžias.

SAUSIO 13-OJI - LAISVĖS GYNĖJŲ DIENA

Suvalkuose

ANETA ALEKSAITĖ

Laisvės gynėjų diena Suvalkuose paminėta su tyliu susikaupimu, širdžių bendryste ir gyva atmintimi. Tai diena, kai prisimename ne tik istorinius įvykius, bet ir žmones – drąsius, pasiaukojusius, tikėjusius laisve. Prieš 35-erius metus jų ryžtas tapo pamatu šiandieninei Lietuvai, o atsakomybė saugoti laisvę šiandien tenka mums visiems.

Ankštų sausio 13-osios rytą Suvalkų lietuvių vaikų darželis ir pagrindinė mokykla prisijungė prie pilietinės iniciatyvos „Pergalės šviesa“. Languose sužibo atminimo žvakelės – mažos, bet prasmingos šviesos, simbolizuojančios vienybę,

Iš Suvalkų mokyklos archyvo

Iš Suvalkų mokyklos archyvo

viltį ir laisvės pergalę. Mokyklos kiemą papuošė vaikų rankomis sukurta neužmirštuolių pieva – jautrus ir nuoširdus atminties ženklas, liudijantis, kad laisvės istorija perduodama jaunajai kartai.

Minėjimo metu vyko prasmingi pokalbiai apie laisvę, atsakomybę ir pilietiškumą, parodyta meno programėlė, o mokinių piešiniai apie Lietuvą alsavo meile Tėvynei, pasididžiavimu ir viltimi. Vaikų kūryba ir jų įsitraukimas tapo gyvu įrodymu, kad Sausio 13-osios prasmė yra

suprantama ir jaučiama net pačių jauniausiųjų.

Vakare Suvalkų lietuviai susirinko žiūrėti dokumentinį filmą „Kruviniausia naktis Lietuvoje – 1991 m. sausio 13-oji“. Filmą ir po jo vykęs pokalbis kvietė ne tik prisiminti, bet ir susimąstyti – apie drąsą, pasirinkimus ir istorinės atminties svarbą šiandien. Tragiškų sausio įvykių Vilniuje 35-ąsias metines paminėjo taip pat Suvalkų lietuvių ansamblis „Ančia“.

Sausio 13-osios minėjimas Suvalkuose buvo tyli padėka laisvės gynėjams ir gyvas pažadas nepamiršti. Susitikome atmintyje, bendrystėje ir laisvėje – ten, kur auga pagarba praeičiai ir atsakomybė ateičiai.

Punsko savivaldybės vaikų darželyje

VIDA JOLANTA STANKEVIČIENĖ

Punsko savivaldybės vaikų darželio vaikučiai kartu su mokytojais paminėjo Laisvės gynėjų dieną. Prisijungė prie pilietinės iniciatyvos ir pagerbė 1991 metų įvykių aukas, laisvės gynėjus. Dalyvavo akcijoje „Pergalės šviesa“. Sausio 13-osios rytą vaikų darželio languose sužibo atminimo žvakelės – gyvybės, šviesos, atminties ir vienybės simbolis. Sausio 13-oji yra mūsų visų, visų šeimų, artimųjų istorija. Kasmet ji atgimsta prisiminimais, liudijimais.

Minėjimas tapo prasminga proga ugdyti pilietiškumą, pagarbą savo mylimai šaliai ir bendrystės jausmą. Veiklų metu darželinukai susipažino su neužmirštuolės simboliu, kūrė dailės darbelius, parodydami, kad vertina laisvės kovotojų auką ir yra dėkingi, jog šiandien gali džiaugtis laisva Tėvyne. Dailijosi mintimis ir jautriai išgyveno bendrystės akimirkas. Su darželinukais kalbėjomės apie laisvę, drąsą ir žmones, kurie gynė Lietuvą. Jų pasiaukojimas, stipri dvasia ir meilė Tėvynei yra gyvas pavyzdys mums visiems. Tokios patirtys padeda mažiems ugdytiniais

Iš Punsco vaikų darželio archyvo

Iš Punsco vaikų darželio archyvo

Iš Punsco vaikų darželio archyvo

pažinti svarbius istorinius įvykius, ugdyti pilietiškumą bei – kas svarbiausia – pagarbą Tėvynei Lietuvai. Darželio koridorių papuošė darželinukų nuspalvintos ir iškirptos 35 neužmirštuolės, kurios simbolizuoja Laisvės gynėjų dienos 35-metį. Ši diena primena, kad laisvė nėra savaime suprantama – ją turime saugoti, puoselėti taiką ir šias vertybes diegti jaunajai kartai.

Iš Punsco mokyklos archyvo

Punsko Dariaus ir Girėno mokykloje

PUNSKO DARIAUS IR GIRĖNO
MOKYKLOS INF.

Iš Punsco mokyklos archyvo

Iš Punsco mokyklos archyvo

Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinėje mokykloje paminėti kraupūs 1991 metų sausio 13-osios įvykiai Vilniuje. VI a klasės mokiniai susirinkusiems draugams priminė, kad prieš trisdešimt penkerius metus sausio 13-osios naktį sovietų kariuomenė bandė jėga užimti strateginius objektus: Vilniaus televizijos bokštą bei Radijo ir televizijos komitetą. Buvo įsakyta nutildyti Lietuvos televiziją ir radiją.

Ginti televizijos ir radijo pastatų stjojo tūkstančiai žmonių ne tik iš Vilniaus, bet iš visos Lietuvos. 1991 metų sausio 13-osios naktį sovietų kariuomenė puolė Vilniaus televizijos bokštą ir kitus pastatus, šaudė į beginklius žmones, mušė juos, traiškė tankais.

„Už mūsų laisvę buvo užmokėta brangiai, – skambėjo šeštokų lūpose žodžiai. – Tai buvo nepaprasta naktis, liūdesio, rūstybės naktis. Beginkliai žmonės savo kūnais gynė tautos laisvę. Gynė iš visos širdies, tačiau krito nuo kulų ar po rusų tankų vikšrais. Sužibusios žvakelės languose, mūsų rankose, uždegtas laužas tereiškia pagarbą tiems, kas ant laisvės aukuro sudėjo savo gyvybes.“

Punsko Kovo 11-osios licėjuje

JONAS JANKAUSKAS

Prieš 35-erius metus Lietuva stojo į lemtingą kovą už savo laisvę be ginklų – su dainomis, tikėjimu ir vienybe. Tuomet žuvo 14 mūsų tautiečių: Loreta Asanavičiūtė, Virginijus Druskis, Darius Gerbutavičius, Rolandas Jankauskas, Rimantas Juknevičius, Alvydas Kanapinskas, Ignas Šimulionis, Algimantas Kavoliukas, Alvydas Matulka, Titas Masiulis, Apolinaras Povilaitis, Vytautas Koncevičius, Vidas Maciulevičius, Vytautas Vaitkus. Šimtai buvo sužeisti.

1990 m. kovo 11 d. Lietuvai pasiskelbus nepriklausomybę, pasaulis neskubėjo jos pripažinti, o okupacinė sovietų valdžia ir kariuomenė neplanavo pasitraukti iš šalies. Bandydama užgesinti lietuvių laisvės siekį ir kelti gyventojų nepasitenkinimą, Sovietų Sąjunga vykdė ekonominę blokadą, o vietinė Lietuvos komunistų partija planavo valstybinį perversmą, kuriuo galutinai būtų sužlugdyta nepriklausomos Lietuvos valstybės vizija.

Aukščiausią įtampą tašką Lietuvos Respublikos ir Sovietų Sąjungos santykiai pasiekė 1991 metų sausio mėnesį. Sovietų Sąjunga kėsinosi į svarbiausius Lietuvos valstybingumo objektus, tikėdamasi visiškai perimti kontrolę ir atkurti komunistų valdžią šalyje. Sovietinė kariuomenė blokavo geležinkelius, stotis, oro uostus. Nutrūko Lietuvos ryšys su pasauliu. Sąjūdis pradėjo organizuoti žmonių budėjimą. Žmonės iš visos Lietuvos vyko į Vilnių ginti savo nepriklausomybės. Jaunimas stovėjo petys į petį, dauguma 17–25 metų amžiaus, be ginklų, tik su tikėjimu.

Šiandien prisimename 1991 m. sausio 13-osios įvykius, kad padėkume tiems, kurie stojo prieš tankus,

Iš Punsco licėjaus archyvo

gynė Vilniaus televizijos bokštą, Lietuvos radiją ir televiziją, Parlamento rūmus ir Lietuvos valstybės nepriklausomybę.

Šių metų sausio 13-osios rytą Punsco Kovo 11-osios licėjus tradiciškai prisijungė prie pilietinės iniciatyvos „Pergalės šviesa“, kurios metu languose buvo uždegtos žvakutės. Mes, pirmokai, su auklėtoja, istorijos mokytoja Danguole Grigutiene parengėme Laisvės gynėjų dienai skirtą programą.

Neverkit pas kapą narsiujų draugų:

Kas krito kovoj, tie didvyriai.

Kiekviena kova reikalinga aukų –

Laimingi už laisvę numirę.

Pagerbėme visus, kurie 1991 metų sausio 13 dieną per sovietų kariuomenės agresiją žuvo gindami mūsų Tėvynės nepriklausomybę. Priminėme istorijos faktus, deklamavome eiles, dainavome patriotines dainas. Programos pabaigoje pakvietėme publiką pamąstyti, ką šiandien mums reiškia laisvė. Štai kelios išsakytos mintys: „Laisvė – tai vertybė, pasirinkimo galimybė, saugumas, meilė gimtinei, atsakomybė ir pareiga. Laisvė – tai valstybės funkcionavimo

fundamentas, protėvių iškovota dovana mums.“

Vakare susirinkome prie Lietuvos 100-mečio varpo. Čia Punsco bendruomenė minėjo Laisvės gynėjų dieną. Ta proga kalbėjo Punsco valsčiaus viršaitis Vytautas Liškauskas, Lenkijos lietuvių bendruomenės vicepirmininkas Jonas Vydra bei Lenkijos lietuvių bendruomenės tarybos pirmininkė Asta Pečiulienė. Mes parodėme savo parengtą montažą. Degė atminimo laužas, prie kurio šildėmės, dainavome bei giedojome, kaip buvę ir anomis 1991 metų sausio dienomis.

Tegul ši diena mums visados primena, kad laisvė nėra duota visam laikui – ji turi būti ginama drąsa, vienybe ir pagarba savo valstybei. Sausio 13-oji moko, kad laisvę gina ne armija, o piliečiai – vakar, šiandien, rytoj. Ši diena ne tik apie praeitį, bet ir apie atsakomybę dabar – gerbti valstybę, kalbą, vienas kitą ir demokratiją. Visada branginkime nepriklausomybę, saugokime ją mūsų širdyse ir neleiskime užmiršti jos svarbos, o jei kada reikėtų – stokime į kovą ir ginkime ją.

Seinų „Žiburio“ mokykloje

SEINŲ LIETUVIŲ „ŽIBURIO“ MOKYKLOS INF.

Sausio 13-oji – tai data, kuri kiekvienais metais minima Lenkijos lietuvių mokyklose. Tai proga ugdyti vaikų tautiškumą, suvokimą apie gebėjimo pasiaukoti dėl Tėvynės svarbą, empatiją ir istorinės atminties puoselėjimo prasmę.

Seinų lietuvių „Žiburyje“ iš pat ryto klasių languose sužibo žvakutės Sausio 13-osios aukoms atminti. Mokyklos fojė buvo iškabinti žuvusiųjų portretai. Minėjimo metu moksleiviai dar kartą prisiminė visų pavardes. Tai: Loreta Asanavičiūtė, Virginijus Druskis, Darius Gerbutavičius, Rolandas Jankauskas, Rimantas Juknevičius, Alvydas Kanapinskas, Algimantas Petras Kavoliukas, Vytautas Koncevičius, Vidas Maciulevičius, Titas Masiulis, Alvydas Matulka, Apolinaras Juozas Povilaitis, Ignas Šimulionis ir Vytautas Vaitkus.

Pradinių klasių mokiniai padainavo dainą apie Lietuvą. Vėliau klasėse vaikai žiūrėjo Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos iniciatyva

Iš „Žiburio“ mokyklos archyvo

parengtą specialią vaizdo transliaciją „Pamoka laisvei“, kuri priminė laisvės, vienybės ir pilietiškumo svarbą. Pažiūrėję istorinį filmą apie 1991 m. sausio įvykius Lietuvoje mokiniai jautriai reagavo: klausinėjo, domėjosi, kodėl taip vyko, kas priėmė sprendimus.

Šiomet meno programą ruošė mokiniai, vadovaujami mokytojų Onutės Valukonienės ir Birutės Nevulytės.

Vaikai buvo kviečiami su tėvais ateiti vakare prie „Lietuvių namų“ į bendrą visų Seinų lietuvių minėjimą. Mokytojo Arnoldo Beinario vadovaujama pučiamųjų liaudies instrumentų grupė grojo vakaro minėjime.

Sausio 13-ąją, kaip ir Vasario 16-ąją ar Kovo 11-ąją, Seinų lietuvių „Žiburio“ mokiniai kviečiami segėti Lietuvos simbolius: Trispalvę arba Vytį.

Tokios šventės ugdo vaikų pagarbą valstybės ir tautos simboliams, skatina meilę Tėvynei, formuoja vaikų tautinę tapatybę, leidžia geriau suprasti istorinį vyksmą.

Sausio 13-oji – tai skaudžiausia netolimos praeities patirtis.

Iš „Žiburio“ mokyklos archyvo

Vidugirių mokykloje

TERESĖ JONUŠKIENĖ

I mūsų kraštą atkeliavo žiema. Žemę dengia baltas sniego patalas, medžiai apšerkšniję, šaltis spaudžia, net tvoros pyška, po kojomis girgžda sniegas. Peizažas nuostabus. Prie mokyklos sienų išdidžiai plevėsuoja trispalvė.

Sausio 13-osios rytą visuose mokyklos languose degė atminimo žvakutės, nes mes atsimename, nepamirštame tų 1991 metų šurpių įvykių. Tada lietuviai visam pasauliui parodė, kad myli savo tėvynę, kad ją galima apginti tuščiomis rankomis, bet karštomis širdimis.

Mūsų mokyklos mokiniai paruošė tiems įvykiams paminėti meno programą. Pirmiausia įžangos žodį tarė istorijos mokytoja. Jaunesniųjų

klasių vaikams paaikšino, kokia svarbi Laisvės gynėjų diena. Paskui mokiniai ir mokytojai žiūrėjo filmą apie Sausio 13-ąją. Net ir mažą testą atliko. Rezultatai buvo puikūs, vaikai labai gerai atsakinėjo į pateiktus klausimus. Tikri šaunuoliai: ne tik žiūrėjo, bet ir suprato.

Vėliau vyriausieji mūsų mokyklos mokiniai, šventiškai pasipuošę, pristatė meno programą. Tyliai skambėjo rimta muzika. Vyravo pakili nuotaika ir susikaupimas. Pabaigoje minute tylos pagerbėme visus žuvusiuosius. Te lengva būna jiems Lietuvos žemelė...

Po programos visi išsiskirstėme į klases ir dirbom įprastą darbą. „Vardan tos Lietuvos...“

Šaltą sausio vakarą Seinų krašto lietuvių bendruomenė susirinko po atviru dangumi paminėti vienos svarbiausių Lietuvos istorijos datų – Laisvės gynėjų dienos 35-mečio. Tai buvo vakaras, kvietęs sustoti, nutilti ir mintimis sugrįžti į 1991-ųjų sausį, kai buvo sprendžiamas Lietuvos likimas.

Renginys prasidėjo iškilminga muzikine įžanga – skambant ragų muzikai, susirinkusieji pakviesti atsisitraukti nuo kasdienybės ir susitelkti. Po trumpos tylos nuskambėjo Lietuvos Respublikos himnas – tarsi bendras pažadas saugoti tai, kas apginta didžiausia kaina. Sausio vakaro tamsoje buvo uždegti du atminimo laužai. Jie tapo ne tik šilumos šaltiniu, bet ir gyvu simboliu – atminties, gyvybės ir vidinės šviesos, kuri prieš trisdešimt penkerius metus degė žmonių širdyse. Tuomet, kaip ir dabar, žmonės stovėjo drauge – be ginklų, bet su tikėjimu, prieš tankus iškėlė vėliavas, dainas ir viltį.

Renginio metu prisiminta 1991 metų sausio 13-osios naktis, kai beginklė tauta stėjo ginti Vilniaus televizijos bokšto bei Lietuvos radijo ir televizijos komiteto. Tai buvo naktis, kai vienybė pasirodė stipresnė už jėgą, o pilietinė drąsa – galingesnė už tankus. Žmonės nežinojo, ar sulauks ryto, tačiau žinojo viena – pasitraukus laisvė gali būti prarasta. Istorinį pasakojimą lydėjo archyviniai vaizdai ir muzikiniai intarpai. Seinų „Lietuvių namų“ ansamblio „Galadusys“ pasirodymas sustiprino vakaro nuotaiką ir priminė, kad daina visada buvo viena iš lietuvių pasipriešinimo formų.

Ypatingai jaudinanti renginio dalis buvo skirta žuvusių laisvės gynėjų pagerbimui. Lėtai, su pagarba buvo tariami keturiolikos žuvusiųjų vardai – žmonių, kurių gyvenimus nutraukė kova už mūsų laisvę. Tai jauni ir brandūs, iš skirtingų Lietuvos miestų kilę žmonės, kuriuos suvienijo lemtinga sausio naktis. Jų likimai

Seinuose

DALIA ASTRAUSKIENĖ, SEINŲ „LIETUVIŲ NAMŲ“ KULTŪROS SKYRIAUS VADOVĖ

primena, kad laisvė nėra abstrakti sąvoka – ji turi vardus, veidus ir istorijas. Po vardų skaitymo susirinkusieji pagerbė žuvusiuosius minute tylos – trumpa, bet iškalbinga akimirka, leidusia kiekvienam pabūti su savo mintimis.

Renginyje pasirodė vyrų vokalinis ansamblis, vėliau žodį tarė garbūs svečiai. Lenkijos lietuvių bendruomenės pirmininkė Irena Vilimienė ir Lietuvos Respublikos konsulato Seinuose vadovas Mindaugas Butkus savo kalbose pabrėžė, kad laisvė gyva tol, kol ją prisimename, saugome ir perduodame jaunajai kartai. Vokalinio ansamblio „Intro“ atliekama daina „Laužo šviesa“ dar kartą sujungė praeitį su dabartimi, primindama, kad laisvės ugnis turi būti nuolat kurstoma.

Apibendrinant vakarą buvo pabrėžta, jog Laisvės gynėjų diena – ne tik istorijos pamoka, bet ir moralinis įsipareigojimas. Žuvusiųjų drąsa

įpareigoja būti budriems, mylėti savo tėvynę ir niekada nelaikyti laisvės sa-
vaime suprantamu dalyku.

Renginys baigėsi žodžiais apie vienybę, viltį ir atsakomybę ateičiai. Prie laužų, skambant dainai „Laisvė“, žmonės dar kurį laiką pasiliko

drauge – su karštos arbatos puodeliu rankose ir gyva atmintimi širdyse.

Laisvės gynėjams – amžina pagarba.

Lietuvai – vienybė.

Ateičiai – viltis.

Iš Seinų „Lietuvių namų“ archyvo

Iš Seinų „Lietuvių namų“ archyvo

Iš Seinų „Lietuvių namų“ archyvo

Punske

ASTA PEČIULIENĖ

*Gėlės žiede, rasos laše Juos rasim,
Trispalvėje ir žody LIETUVA.
Jų meilės laisvei sunkūs tankai nesu-
traiskė...
Liks mūsų širdyse Jų atmintis gyva.*

Prasidėjus naujiems metams lietuvių sąmonėje atgyja kruvinosios Sausio 13-osios nakties įvykiai. Punsko lietuvių kultūros namai surengė ta proga minėjimą. Prieš 35 metus beginklė lietuvių tauta stojo prieš tankais ir šarvuočiais riaumojantį raudoną slibiną, pareikalavusį minėtą naktį aukų. Žuvo trylika, keturioliktas mirė po mėnesio kovos dėl gyvybės... Visi jie mums didvyriai, visi iki vieno svarbūs, nė vieno nevalia pamiršti. Negalim pamiršti ir tos nakties žiaurumo, todėl ir privalome minėti šią datą, privalome istoriją perduoti jaunimui, vaikams, kad jie žinotų ir suprastų, jog laisvė – ne duotybė, ją visą laiką reikia saugoti ir budėti, kad jau niekada nebūtų atimta. Dėl to ir tos švieselės, kurios degė Punsko įstaigų (savivaldybės, mokyklų, vaikų darželio, LKN, bibliotekos) ar privačių namų languose, priminė, kad mes atsimerame

Iš Punsko LKN archyvo

Jus, mes Jumis didžiuojamės, minime Jūsų vardus, sieksime, kad niekada daugiau tai nepasikartotų...

Vakare buvo padėtos gėlės ir žvakės prie paminklo kovotojams už laisvę Punske, po to susitelkėme prie Lietuvos 100-mečio varpo skulptūros. Čia sugiedoję himną išklaušėme viršaičio V. Liškausko pasisakymo, LLB valdybos vicepirmininko J. Vydroso palinkėjimų, paskui skambėjo dainos viena po kitos. Nors buvo labai šalta, bet galvoje sukosi mintis: atlaikytum bet kokią šaltį, kad tik

neriektų skaičiuoti aukų, kad tik nieks daugiau iš lietuvių tautos nepareikalautų kraujo ginant tai, kas kiekvienam žmogui yra didžiausia vertybė – savo Tėvynės laisvę. Smagu, kad prie laužo atėjo vaikai, Punsko Kovo 11-osios licėjaus jaunimas, I klasės mokiniai su paruošta programa šiam minėjimui. Smagu, kad atėjo vyresnieji su trispalvėmis rankose, įrodydami, kad mes atsimerame, visada prisiminsime, mes niekada daugiau to nenorime išgyventi!!!

Dainų skambesys tą vakarą it malda su laužo liepsnom kilo į patį dangų, o apšerkšniję medžiai tyliai pritarė sklindančioms dainoms ir giesmėms. Buvo mūsų nedaug, gal apie 50, bet tai tie, kurie visada ištikimai palaiško Lietuvą, kurie saugo jos atmintį. Ačiū visiems, kurie nepabūgote žvarbaus šalčio, ačiū licėjaus pirmokams ir auklėtojai Danguolei Grigutienei už 1991 m. sausio 13-osios įvykių atkūrimą, už Tomo Liaukevičiaus birbynės gaudesį dainuojant „Oi neverk, motušėle, kad jaunas sūnus eis ginti brangiosios tėvynės...“, už tai, kad buvome visi kartu ir nieks nesušalo, nes šildė mus laisvės ugnelė.

Iš Punsko LKN archyvo

Senelių šventė Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinėje mokykloje

ONUTĖ VAZNELIENĖ

Sausio 14 dieną Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinės mokyklos svetainėje vyko jauki ir prasminga šventė, skirta pagerbti močiutes ir senelius. Ją surengė ketvirtų klasių mokiniai.

Šventė prasidėjo šiltais mokinių sveikinimais, kurie iš karto sukūrė artumo ir nuoširdumo atmosferą. Vaikai dėkojo seneliams už meilę, rūpinimąsi, kantrybę, pasakas ir gyvenimo išmintį, lydinčią juos nuo pat vaikystės. Skambėjo jausmingos eilės apie močiutės švelnumą, megztas pirštines, slaptą kamarėlę su uogiene, senelio stiprias rankas ir pasakojimus, kurie ugdo, ramina ir įkvepia.

Renginio programą pajvairino šokis ir dainos. „Senelio armonika“ paragino salėje susirinkusius senelius dainuoti kartu. Daug šypsenų sukėlė ir žaisminga inscenizuota pasaka-dialogas, priminusi senąsias

Tomo Bernecko nuotr.

liaudies pasakas ir parodžiusi, kokią svarbią vietą jos užima šeimos tradicijose bei kartų ryšyje.

Mokiniai dalijosi pasakojimais apie savo močiutes ir senelius – jų

darbus, pomėgius, kasdienes rūpesčius ir didelę širdį. Seneliai buvo įvardijami kaip išmintingi patarėjai ir tikri gyvenimo mokytojai.

Renginį vainikavo linksma daina „Tu nemoki“, kurios metu mokiniai pademonstravo savo talentus grodami pianinu, armonika, gitara ir smuiku, taip pat vaikų ištarti padėkos žodžiai: „Mes jus labai mylime! Ačiū, kad esate su mumis!“ Po pasirodymo vaikai įteikė seneliams savo rankų darbo širdeles ir kartu bendravo prie vaišių stalo. Šventė paliko daug šiltų emocijų, šypsenų ir patvirtino, kad senelių ir anūkų ryšys yra ypatinga vertybė, stiprinanti šeimą ir bendruomenę.

Tomo Bernecko nuotr.

Senelių šventė Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykloje

SEINŲ LIETUVIŲ „ŽIBURIO“ MOKYKLOS INF.

Iš „Žiburio“ mokyklos archyvo

Sausio 14 dieną Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykloje gražiai paminėta Senelių diena. Šia proga į mokyklą buvo pakviesti seneliai, kuriems šventinę programą parengė darželinukai ir I–IV klasių mokiniai.

Susirinkusius senelius pasveikino mokyklos direktorius Algirdas Vaicekaskas. Palinkėjo sveikatos, stiprybės. Pasidžiaugė, kad seneliai įsijungia į mokyklos bendruomenės gyvenimą. Padėkojo, kad į „Žiburį“ atvedė savo vaikus, o dabar ir anūkus. Seinų apskrities policijos komisariato atstovė Ivona Hodynska (Iwona Hodyńska) priminė seneliams pagrindines saugumo taisykles ir paragino saugoti savo sveikatą.

Vėliau į sceną žengė jauniausieji atlikėjai. Kartu su savo auklėtoja jie pasėkė seneliams pasaką apie ropę, taip pat dovanojo daineles, eilėraščius bei šokius. Vaikų pasirodymai buvo kupini džiaugsmo, paprastumo ir meilės, o senelių veiduose netrūko šypsenu ir jaudulio. Renginio metu skambėjo padėkos žodžiai seneliams už jų

rūpestį, kantrybę, išmintį ir perduodamas šeimos bei tautines vertybes. Vaikai savo pasirodymais priminė, kokią svarbią vietą seneliai užima šeimos ir bendruomenės gyvenime.

Ši šventė subūrė visą mokyklos bendruomenę: jauniausieji mokiniai kartu su mokytojais parengė meno programą, vyresnieji padėjo paruošti renginiui salę, o moksleivių tėvai pasirūpino vaišėmis. Tai dar kartą įrodė, kokia graži ir vieninga bendruomenė susibūrė „Žiburio“ mokykloje, kaip svarbu bendradarbiauti ir susitelkti bendram tikslui. Kokia laimė anūkamams turėti galimybę pagerbti savo senelius, kartais netgi prosenelius, o seneliams – pasidžiaugti vaikais. Šventės pabaigoje seneliai buvo pasveikinti įteikiant vaikų pagamintus atvirukus ir dovanėles. Po oficialios dalies visi buvo pakviesti pabendrauti.

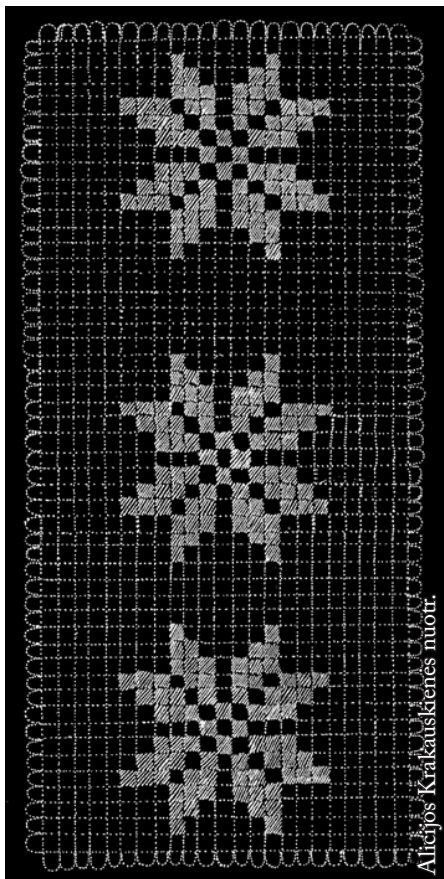
Senelių dienos minėjimas parodė, kad Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykloje puoselėjamos šeimos vertybės, pagarba vyresniajai kartai ir lietuvių tradicijos.

Punsko licėjaus mokinė Darija Murauskaitė praėjusių metų pabaigoje sėkmingai dalyvavo Tarptautiniame mokinių meninės kūrybos konkurse „Dzideli dzyvai, Kalėda“, kurį organizavo Lietuvos dailininkų sąjunga kartu su Dailės mokytojų asociacija bei partneriu – Vilniaus etninės kultūros centru. Konkurso tikslas – skatinti mokinius atrasti ir įprasmiti senosios baltų kultūros ženklus, užkoduotus folklore ir tautosakos labirintuose. Susidomėjimas buvo didžiulis: virtualioje parodoje eksponuoti net 1159 piešiniai iš įvairių šalių. Dalyviai varžėsi trijose amžiaus grupėse. Darija Murauskaitė dalyvavo III grupėje (15–19 metų). Vertinimo komisija, sudaryta iš profesionalių dailininkų ir etninės kultūros specialistų, iš kiekvienos grupės išrinko tik po 25 geriausius darbus. Darijos kūrybiškumas ir savitas senosios pasaulėžiūros perteikimas modernia menine kalba buvo pastebėti – ji apdovanojta laureato diplomu. Konkursiniam darbui vadovavau aš, šio straipsnio autorė. Kaip gimė mintis, ką pavaizduoti ir kokia technika? Ką simbolizuoja dailės darbe pateikti raštai? Apie tai skaitykite straipsnyje.

Darijos sukurtą grafiką pavadinome „Naujai užgimusi Aušrinė“. Senojoje lietuvių pasaulėžiūroje Kalėdos buvo suvokiamos kaip ypatingas metų virsmo momentas, kai po ilgiausios nakties ima grįžti šviesa. Šis laikas tautosakoje apibūdinamas kaip „dzideli dzyvai“ – didieji sakraliniai stebuklai, keičiantys pasaulio tvarką. Tai ne triukšmingas įvykis, o tylus kosminis lūžis, kurį žmogus galėjo atpažinti per ženklus gamtoje ir danguje. Vienas svarbiausių tokių ženklų buvo Aušrinė – ryto žvaigždė. Lietuvių mitologijoje ji simbolizuoja šviesą, atsinaujinimą ir naujos pradžios pažadą. Aušrinė pasirodo auštant, kai tamsa dar neišnykusi, bet jau praranda savo galią. Dėl šios ribinės būsenos ji tampa pereinamojo laiko

„Dzideli dzyvai, Kalėda“ ir Aušrinė – šviesos gimimo simbolis

ALICIJA KRAKAUSKIENĖ

Alicijos Krakauskienės nuotr.

Darijos Murauskaitės konkursinis darbas

simboliu – lygiai tokio pat, koks yra Kalėdų metas, žymintis senųjų metų pabaigą ir naujo ciklo pradžią.

Neatsitiktinai Aušrinės motyvas plačiai paplitęs lietuvių liaudies raštuose – audiniuose, juostose, nėrinuose. Įsiūta ar įausta žvaigždė atliko ne tik dekoratyvinę, bet ir apsauginę funkciją: ji saugojo namus, nešė šviesą ir santarvę. Taip Aušrinė iš dangaus persikėlė į kasdienę buitį, tapdama tylia, bet nuolat esančia šviesos ženklų sistema. Spintoje ant lentynos sugulę mano močiutės Veronikos Grigutienės iš Šlynakiemio

bei jos sesers Onos Krakauskaitės iš Trakiškių austos lovatiesės (divonai), rankšluosčiai (abrūsai) ir nėriniai, įsiūti pagalvių užvalkalų galuose, nuolatos liudija paslaptiniais rašto ženklais įrašytus pasakojimus, simboliais užrakintas žinias. Pasakojimus apie laiką, viltį, džiaugsmus ir ašaras, kantrybę ir namų šilumą... Simboliais užrakintas žinias, kurios reiškia ką nors daugiau nei jų akivaizdi ir tiesioginė reikšmė bei nukreipia mus į dvasinę, dieviškąją tikrovę... Taip gimė mintis iš tekstilės raštą, pasakojantį apie „dzidelius dzyvus“, perkelti į visiškai kitą vizualinę plotmę – grafikos darbą. Darijos kūrinio pagrindu tapo tradicinis nėrinio raštas, kadaise buvęs mūsų mamų, močiūčių pagalvių galuose. Juodame fone ryškėjantis baltas ornamentas išlaiko savo struktūrą, ritmą ir vidinę tvarką.

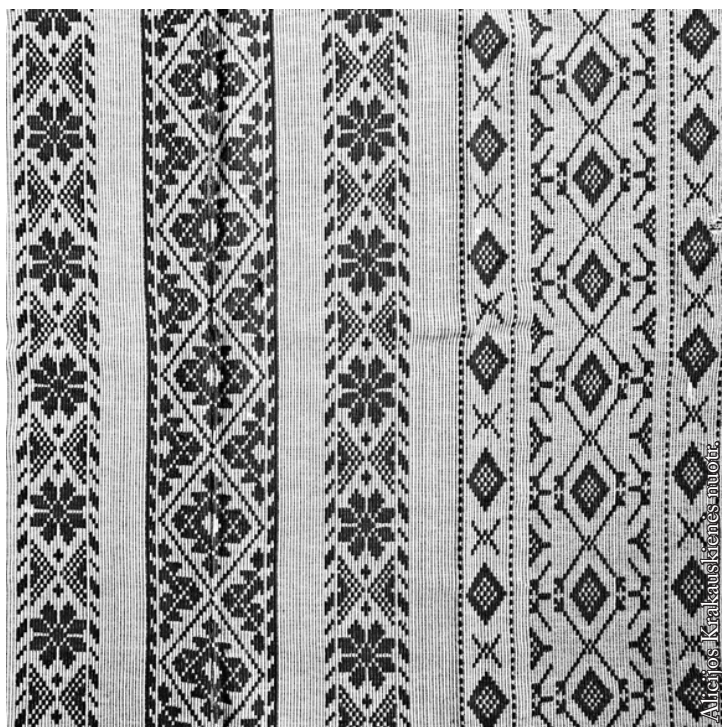
Ypatingą reikšmę įgauna ir kūrinio atlikimo technika: smulkių taškų, linijų ir tinklelio struktūra grafikoje primena patį nėrinį. Tai subtilus ryšys tarp rankų darbo ir šiuolaikinės dailės darbo išraiškos. Tokiu būdu kūrinys kalba apie tradiciją ne kaip apie sustingusią

praeitį, bet kaip apie gyvą sistemą, galinčią įgyti naują formą ir naują balsą šiuolaikiniame mene. Aušrinė čia įkūnija ne tik praeities atmintį, bet ir nuolatinį šviesos gimimą, kuris kasmet, kasdien ir kiekviename žmoguje įvyksta iš naujo.

Pabaigoje norisi palinkėti Darijai, kad ji ir toliau semtųsi įkvėpimo iš protėvių rankų darbų, o kūrybinis kelias būtų kupinas drąsių idėjų ir prasmingų meninių atradimų. Didžiausios sėkmės, Darija!

Šaltiniai:

1. Valdi Celms „Baltų raštai ir ženklai“, Vilnius, 2010.
2. Rasa Ambrazijienė „Rasties versmė“, Kaunas, 2014.
3. <https://www.ethnicart.lt/>.

Alicijos Krakauskienės nuotr.

Onos Krakauskaitės (1903–1976) iš Trakiškių austa lovatiesė su žvaigždės (Aušrinės) raštu

„Skriskime ten, kur neša širdis“

VAIVA VAICEKAUSKAITĖ

Šiais metais Punsco licėjų baigia dvi klasės, kuriose iš viso mokosi trisdešimt mokinių. Auklėtojos Irena Nevulienė ir Danutė Šliaužienė visus ketverius metus rūpinosi savo auklėtiniais. Kiekvienas mokinytis skirtingas, bet tai netrukdo klasės dinamikai, netgi atvirkščiai – praturtina. Kiekvienas įneša savo dalį, be kurios klasė nebūtų pilna ir kurios tikrai trūktų. Net sunku patikėti, jog kartu mes praleidome jau ketverius metus. Laikas prabėgo taip greitai lyg viena akimirka. Liko tik šimtas dienų, skirtų mokslui.

Labai džiaugiuosi, kad kiekvienas iš mūsų pasirinko Punsco licėjų, kad pakeliui nepalikome nei vieno klasioko ir galėjome visi kartu švęsti Šimtadienį, kuris yra išskirtinė ir magiška mokyklos tradicija. Esame labai dėkingi, jog galime švęsti su žmonėmis, be kurių tikrai nebūtume tokie, kokie esame šiandien. Ši šventė tai puiki proga padėkoti

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

mokytojams ir tėvams už jų skirtą laiką, kantrybę ir rūpestį.

Niekada nepamiršime mūsų tėvų

palinkėjimo, jog skleistume sparnus, skristume aukštai, bet atsimintume savo gimtąjį kraštą ir namus,

išreikšdami padėką mokytojams už tai, kad tobulino mūsų gimtąją kalbą ir padėjo pažinti savąją kultūrą. Dėkojame Lenkijos lietuvių bendruomenės pirmininkei Irenai Vilimienei, palinkėjusiai, kad visi keliai vestų mus į mūsų svajones, bet ir

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

kad nepamirštume šios mokyklos ir visada jai atstovautumėme. Ačiū Antanui Baudžiui už jo ir apskrities viršininko linkėjimus. Labai vertiname kiekvieno svečio gerus žodžius ir tai, kad jie šventė su mumis, kas liudija apie mūsų bendruomenės vienybę ir palaikymą.

Šimtadienis – tai ne tik vienas vakaras, bet ir visas pasirengimo laikotarpis, kuriame aktyviai dalyvavo taip pat tėvai, ką mes labai vertiname. Vėlūs vakarai repetuojant ir puošiant salę, bendrų sprendimų paieška, darbas bendram tikslui leido dar labiau suartėti visai klasei ir pajusti vienybę.

Šių metų Šimtadienis buvo sukurta pagal Richardo Bacho knygą „Džonatanas Livingstonas Žuvėdra“. Mokiniai kartu su klasių auklėtojais parengė programą, kur buvo įpinta žuvėdros istorija. Knyga pasakoja apie neeilinę žuvėdrą, kuri nesitenkina tik kasdieninėmis savo būrio taisyklėmis ir normomis. Ji trokšta pažinti pasaulį ir siekti tobulybės, išminties bei meistrishkumo, net jeigu bus priversta palikti savo būrį. Džonatanas – tai idealas ir pavyzdys, kurio, manau, kiekvienas iš mūsų sieks. Tikiuosi, jog metams bėgant nepamesime aistros, susidomėjimo pasauliu ir su tokiu pačiu užsispyrimu sieksime savo tikslų, kaip Džonatanas Livingstonas Žuvėdra siekė išmokti skraidyti.

Nuoširdžiai dėkojame visiems, kurių pastangomis Šimtadienis tapo mums išskirtine švente. Didžiausi padėkos žodžiai mūsų auklėtojams už idėjas, kantrybę ir supratimą. Ypatingai ačiū šokių vadovei Astai Pečiulienei, mokiusiai atlikti jau tradiciniu Šimtadienio šoku tapusį „Gailingį“, mokytojai Alicijai Petruškevičienei, sukūrusiai valsą ir mokiusiai jį šokti, Dainiui Paviloniui – už visą muzikinę programos dalį.

Antropocenas – žmogaus viešpatavimo era

BOŽENA BOBIN

Ar tai, ką tariamai vadiname ar priimame kaip grožio ir gerovės išraišką, kartais nėra tik iliuzija? Sausio 22 dieną Punksko naujojoje bibliotekoje žiūrėdama filmą „Antropocenas: žmogaus epocha“* pajutau štai tokį paradoksą. Iš paukščio skrydžio atsiveria idealūs spalvoti geometriniai meno kūriniai. Iš šios perspektyvos visa atrodo gan patraukliai, tačiau tai ne dangiškojo dailininko potėpiai, o žmogaus Žemei padarytos žaizdos. Deja, šis „grožis“ – apgaulingas. Matomi kadrai yra veikiau perspėjimas ir paskatinimas stabtelėti ir susimąstyti... Šį kartą dalijuosi įžvalgomis apie tai, kokį pasaulį mes susikūrėme ir kuriame toliau (sąmoningai arba ir ne) kiekvieną dieną.

KAI NUTYLA KASDIENYBĖS TRIUKŠMAS

Beje, Žemės šauksmą galima išgirsti tik tada, kai nutyla kasdienybės triukšmas – išvažiuus ekskavatoriams, sunkiajai technikai, mašinoms, automobilių virtinėms, dingus minioms. Kartais ta tylą yra tiesiogine prasme mirtina... Ar „rūpinimosi savimi“ laikais nepamirštame, kad privalome saugoti aplinką, kurioje gyvename? Juk – kaip bebūtų, po mūsų ateis mūsų vaikai, anūkai... Kaip tada mūsų veiklą įvertins ateities tyrinėtojai, atradę uolienose užkoduotą informaciją? Kam reikia mokslinių įrodymų – būtent geologija pateikia stipriausius faktus. Deja, šį kartą didžiausią įtaką Žemės struktūrai daro ne gamta, aplinka ar

kosmosas, o pats *Homo sapiens*.

VIZUALINIS TYRIMAS: ŽMOGUS KAIP DOMINUOJANTI JĖGA

Dokumentinis filmas „Antropocenas: žmogaus epocha“ – tai sukrečiantis, susimąstyti verčiantis vizualinis tyrimas, kaip žmogaus veikla tapo dominuojanti jėga, kuri nuolat keičia planetos veidą ir jos gyvybinius procesus. Kūrėjai lyg gida veda mus į didžiausias pasaulyje kasyklas, gigantiškus pramonės poligonus, į naikinamų miškų neapbrėptumus plotus, sąvartynų „aglomeracijas“. Kadrai atskleidžia neįtikėtiną žmogaus įtakos mastą. Beje, filmas – tai ne tik dokumentinis vaizdo įrašas apie ekologiją, bet ir filosofinis veidrodis, verčiantis pagalvoti: ką iš tiesų reiškia gyventi eroje, kurioje kiekvienas mūsų žingsnis palieka, kaip niekad anksčiau, ryškų ir negrįžtamą įrašą planetos istorijoje? Ar tik patys sau nekasame duobės, į kurią anksčiau ar vėliau – įkrisime?

KOMFORTO ŠARVAI IR TIKROS VERTYBĖS

Gyvename didžiųjų projektų ir dar didesnio triukšmo laikais. Nuo aplinkos atsitveriamė savo „svarbiausių ir būtiniausių“ reikalų šarvais. Kiekvienas susikuriame savo saugią, patogią ir pažįstamą erdvę, užsidarome savame informaciniame ir socialiniame burbule. Tačiau kartais nutinka, kad tie komforto šarvai

Filmo „Antropocenas: žmogaus epocha“ peržiūra Suvalkuose. Organizatoriai Jonas Jankauskas ir Povilas Galinskas („Mūsų versmė“)

pradeda trūkinėti – atsiduriame situacijoje, kuri verčia iš naujo įvertinti tai, kas iš tiesų svarbu. Tada patenkame į akistatą su paties gyvenimo bei planetos trapumu. Tik ištikus asmeninei krizei, pradėdame suvokti, koks pažeidžiamas yra ne tik žmogus, bet ir kiekvienas gyvas padaras, pati gamta ir net tokie tvirti pamatai kaip geologinė struktūra. Tokia yra prielaida, ir ji pasiteisina. Bet jeigu tos krizės nepatirtume – ar sugebėtume pažvelgti į savo kasdienius pasirinkimus iš to „paukščio skrydžio“, iš kitos perspektyvos, ir suvokti tikrąją to, ką diena po dienos gauname ar prarandame, vertę?

KASDIENYBĖ IR PRABUDIMAS

Didžioji mūsų dienų dalis prabėga šurmulyje. Tai ne tik gatvių triukšmas ar mašinų gausmas, bet ir tas nuolatinis vidinis monologas, verčiantis mus kategorizuoti, vertinti ir planuoti. Gyvename paskubomis – lyg žiurkėno ratelyje, suvaržyti sistemos pančiais, sukaustyti griežtų

schemų ir nusistovėjusios tvarkos. Puoselėjame iliuziją, kad ši struktūra mus saugo, tačiau pakanka menkiausio virpesio ar nedidelio sistemos sutrikimo, kad visa ši mūsų dirbtinė ramybė imtų byrėti.

Užsispaudę kasdienybės bėgime, retai pastebime mus supantį pasaulį. Dažniausiai praregime tik tada, kai kas nors pradeda „spausti“, kai įvyksta kažkas nenumatyta, užklumpa sunkumai ar totalūs pokyčiai, sugriaunantys mūsų įprastą tvarką. Tik tada dėl to „įtrūkimo šarvuotame burbulė“ susimąstai. Esi priverstas sustoti. O sustojęs – pastebi. Pastebi, kad žolė ne tik žalia, kad joje yra tūkstančiai gyvių. Ir kad ji – ir pati gyvena. Pastebi saulės spindulius, kurie ją apkloja, pajunti pievos kvapą... Tuomet aplanko keistas jausmas – žavesys iki ašarų. Tai būseną, kai širdis, atrodo, yra per maža sutalpinti tą grožio ir trapumo begalybę. Ir kodėl būtent tai, kas gražiausia ir tikriausia, mus pasiekia tik per skausmą?

AR ESTETIKA IR PATOGUMAS PATEISINA NAIKINIMĄ?

Iš šios perspektyvos kitaip žvelgiama į dabartį, kurią taip raiškiai dokumentuoja filmas. Kamera mus skraidina virš siurrealistinių Vokietijos anglies kasyklų, kur milžiniški ekskavatoriai atrodo tarsi ateivių laivai, ryjantys žemę. Matome begalinius, ryškiaspalvius ličio garinimo tvenkinius Atakamos dykumoje ir tirštus dūmus virš pramoninių Rusijos miestų. Tai kraštovaizdžiai, kuriuose žmogaus buvimas yra neapsakomai skaudus, paliekantis gigantiškas pasekmes. Pirkdami gatavą prekę gražioje pakuotėje net nenutuokiame, koku būdu ir kokiais keliais ji mus pasiekė, kokį pėdsaką paliko kažkur ten, kitoje planetos pusėje...

Žvelgiant iš paukščio skrydžio, šie globaliniai žmogaus veiklos pėdsakai dėl savo geometrinio tikslumo ir mastelio gali atrodyti netgi gražūs. Tai stulbinanti dviprasmybė: niokojimas iš tam tikros perspektyvos gali įgyti savotišką estetinę formą. Ir tai sukrečia labiausiai – kad žiūrint filmo kadrus, galima įžvelgti grožį pačioje naikavimo esmėje.

PASIRINKIMAS TARP EGOIZMO IR SĄMONINGUMO

Svarbu suvokti, kad visų pirma egoistiška žmogaus veikla yra tiesus kelias savižudybės link. Planeta, anksčiau ar vėliau, ras būdą apsivalyti – per kataklizmus, anomalijas ir stichijas, ji susigrąžins pusiausvyrą. Žemė išliks, tačiau žmogui šie apsivalymo procesai gali tapti tiesiog katastrofa.

Pažiūrėjus filmą kilo daug klausimų. Pavyzdžiui, ar galime lyginti akinamai balto marmuro karjerų Italijoje ir milžiniškų šiukšlynų Afrikoje poveikį aplinkai? Žvelgiant į išpjautus marmuro luitus, apima jausmas, lyg matytum brutaliai išrautas dramblio iltis. Marmuro atveju balti

uolienos blokai – lyg iltys, raunos pačiai Žemei. Šokiruoja tai, kad nei marmuras, nei dramblio kaulas nėra būtini mūsų išlikimui. Tai tik prabangūs kaprizai, atpirkti gyvūnų skausmu ir išnaikinimu, kraštovaizdžio struktūros pokyčiais.

AR DAR TURIME LAIKO PASIKEISTI?

Šių dienų pasaulyje pasipriešinimo globaliam niokojimui išraiška gali būti tiesiog keliamas žmonių sąmoningumas. Jis gimsta susikaupime ir tyloje. Tokie filmai kaip „Antropocenas“ akivaizdžiai parodo, ko iš savo kasdienės pavienio žmogaus perspektyvos nepastebime. Ar tik siekdami savo komforto, saugumo jausmo nesusikūrėme „auksinio“ narvelio?

Šiuolaikiniai šūkiei nuolat primena, kad „pirmiausia privalau pasirūpinti savimi“, tačiau negalima pasiduoti vien tik aklam egoizmui. Savęs saugojimas neturi tapti abejingumu tam, kas už mūsų susikurto burbulo ribų. Tikroji pilnatvė ateina suvokus, kad esame visatos grandinės dalis, esame vieni nuo kitų priklausomi – ne tik žmonės, bet ir gyvūnai, augalai, mineralai, viskas, kas yra. Turime mąstyti ne tik apie savo komfortą čia ir dabar, bet ir apie tai, ką paliksime ateinančioms kartoms. Ar tai bus derlinga žemė, ar tik gilios žaizdos jos kūne? Juk, kaip primena filmas, uolienos viską atsimeina – jos saugo savyje kodą ir atmintį apie viską, kas Žemėje įvyko. Kaip tai įvertins ateities kartos, jei tik joms pavyks išlikti? Ar iš tiesų pasitvirtins dažnai cituojama Maksimo Gorkio frazė: „Žmogus – tai skamba išdidžiai“? Ar tai nėra tiesiog arogantiškumo išraiška?

Pažiūrėjus filmą, iškilo pagrindinis klausimas: ką – ir ar iš viso – dar realiai galima sustabdyti ar pakeisti? Ko iš tiesų reikia, kad sustabdytume šį destruktijos ratą? Ar dar turime tam laiko, ar tai tik iliuzija?

SĄMONINGUMAS – VIENA IŠEIČIŲ

Kada paskutinį kartą leidote sau būti tyloje, kurioje nebuvo vietos jokiam „privalau“, jokiam „turėčiau turėti, pasiekti, būti tobulas, turtin gas ar gyventi patogiai“? Ir ką pamatėte, žvelgdami į savo gyvenimą iš paukščio skrydžio? Į dalį šių klausimų atsakymai peršasi patys, stebint susidomėjusiųjų filmu „minias“. Manau, organizatoriai dėjo pakankamai pastangų, kad žinia apie jį pasklistų ne tik po visą mūsų kraštą – o vis dėlto... patraukė nedaugelio dėmesį. Vadinasi, dar miegame...

Ir gimė tokia mintis: galbūt mūsų prosenelių ar senelių pastangos išlaikyti kultūrą, kalbą ir tradicijas ateity bus tik praeities aidas, nes teks susidurti su aršesne kova – ne už tautos, bet tiesiog žmonijos išlikimą. Filmo „Antropocenas“ autoriai nepateikia gatavų receptų, ką daryti, kad niokojimas būtų stabdomas. Tiesa, vienas būdų yra pasirūpinti, kad vertingų dalykų eikvojimas nebūtų pelningas (konfiskuoti tūkstančių dramblių kaulai nepateko į rinką, o buvo tiesiog sudeginti laužuose, taip išreiškiant pagarbą nužudytiems gyvūnams). Tačiau kitas, galbūt labiausiai svarus – yra kiekvieno iš mūsų sąmoningumas naudojant, perkant, pasirenkant...

Sustok, žmogau, ir įsiklausyk. Gal išgirsi tylą, o joje – Žemės šauksmą.

* *„Antropocenas: žmogaus epocha“ (Jennifer Baichwal, Edward Burtynsky, Nicholas de Pencier) – tai dokumentinis filmas, fiksuojantis kritinį istorijos tašką, kai žmogaus veikla tapo dominuojanti geologinė jėga. Šis projektas pateko į Punske, Seinų ir Suvalkų kraštą „Mūsų versmės“ organizatorių iniciatyva, Lietuvos Sengirės fondo (www.sengire.lt) dėka.*

Antropocenas – tai nauja geologinė epocha, kurioje žmogus tapo pagrindine planetos veidą keičianti jėga. Tai laikas, kai mūsų veiklos pėdsakai – nuo plastiko iki milžiniškų kasyklų – tampa nebeištrinamu įrašu Žemės uolienose, savotišku „kodu“, liudijančiu žmonijos įtaką nesugrąžinamiems procesams.

Punske valsčius kartu su Birštono savivaldybės administracija ir Novogrudo (Nowogród) valsčiumi pradėjo įgyvendinti projektą **„Heritage Harmony: Bridging Lithuanian and Polish Cultural Traditions“**, Nr. LTPL00466 („Paveldo harmonija: lietuvių ir lenkų kultūrinių tradicijų jungimas“), kuris finansuojamas Europos Sąjungos lėšomis pagal INTERREG Lietuva-Lenkija 2021–2027 programą. Projekto tikslas – stiprinti etnografinį ir liaudies kultūrą atitinkantį turizmą bei skatinti kultūrinius mainus tarp Lietuvos ir Lenkijos. Tai daroma pasitelkiant bendrą kultūros paveldą, remiant pasienio liaudies ir etnografinio paveldo išsaugojimą bei stiprinant tarpvalstybinių meninių kolektyvų gebėjimus.

Įgyvendinant projektą, Birštono savivaldybė ir Novogrudo valsčius įgis mobiliąsias scenas, o Punske valsčius – muzikos instrumentus. Tai padidins kultūrinių renginių organizavimo galimybes pasienio regione ir leis lanksčiau rengti pasirodymus atokesnėse teritorijose, kur gali nebūti nuolatinių renginių erdvių. Be to, projektas aprūpins tris etnografiškai susijusius folkloro kolektyvus. Punske valsčius įgis 20 lietuviškų tautinių kostiumų komplektą, atspindinčių dzūkų etnografinio regiono tradicijas. Tokiu būdu gyventojai artimiau susipažins su liaudies kultūros paveldu, istorija ir bendromis pasienio regiono vertybėmis. Bendrų mokymų ir dirbtuvių organizavimas skatins tarpvalstybinį bendradarbiavimą ir žinių mainus, sprendžiant fragmentiško kultūros paveldo valdymo problemas bei skatinant nuoseklesnę regiono kultūrinę plėtrą.

Pirmosios – Tarpvalstybinės liaudies paveldo ir etnografijos mokslo – dirbtuvės įvyko 2025 m. gruodžio 11–12 d. Punske. Jose dalyvavo kultūros įstaigų, muziejų ir etnografinių bendruomenių atstovai – visų trijų projekto partnerių: Punske valsčiaus,

Paveldas, kuriantis bendrystę

Novogrudo valsčiaus ir Birštono savivaldybės administracijos. Dirbtuvių tikslas – stiprinti tarpvalstybinį bendradarbiavimą liaudies ir etnografinio paveldo srityje bei kartu reaguoti į pasienio iššūkius, tokius kaip tradicinių žinių nykimas, kultūros institucijų veiklų išskaidymas ir nepakankamas paveldo potencialo panaudojimas kultūriniame turizme.

Svarbiausias susitikimo rezultatas – įsteigtas „Cross-border Ethnographic Heritage Hub“ (Tarpvalstybinis etnografinio paveldo centras). Tai platforma ilgalaikiam pasienio etnografinio paveldo valdymui, žinių ir patirties mainams, meninių kompetencijų ugdymui bei autentiškomis regiono tradicijomis pagrįstų kultūrinio turizmo produktų kūrimui.

Per dvi intensyvias darbo dienas buvo rengiami bendrų etnografinių išteklių žemėlapiai, formuojami dviejų pasienio regiono dainynų pagrindai, kuriama veiklos koncepcija bei analitinė medžiaga ataskaitai

„State-of-the-art of cross-border ethnographic tourism“. Dirbtuvės tapo svarbiu žingsniu saugant, plėtojant ir populiarinant bendrą lietuvių ir lenkų pasienio kultūros paveldą.

Igyvendinant projektą vyks keli meniniai pasirodymai kultūros paveldo festivaliuose, kurie atliks daugiaplanį vaidmenį sprendžiant teritorinius iššūkius. Jie taps platforma vietos tradicijoms pristatyti ir švęsti, padės išlaikyti jų gyvybingumą ir aktualumą.

Ypatingas dėmesys skiriamas vietos liaudies kolektyvų remimui, kuris yra itin svarbus norint išsaugoti nematerialų kultūros paveldą. Suteikus šioms grupėms išteklius ir pasirodymų galimybes, projektas užtikrins kultūros perdavimo tęstinumą, skatins jaunimo susidomėjimą liaudies tradicijomis ir padės lėtinti tradicinių žinių nykimą.

Projektas įgyvendinamas bendromis Lietuvos ir Lenkijos partnerių

pastangomis, prisidedant prie muzikos sektoriaus stiprinimo pasienio teritorijose, didinant regiono patrauklumą ir sudarant prielaidas turistų srautų augimui.

Projekto trukmė – 24 mėnesiai (nuo 2025-08-01 iki 2027-07-31)

Partneriai:

1. Punsko valsčius (pagrindinis partneris)
 2. Birštono savivaldybės administracija
 3. Novogrudo (Nowogród) valsčius
Bendras projekto biudžetas	565 969,77 EUR
ERPF finansavimas	(80 %)
452 775,81 EUR	
Nuosavas indėlis	(20 %)
113 193,96 EUR	

Interreg

Bendrai finansuoja
EUROPOS SĄJUNGA

Lietuva – Lenkija

Dėmesio! Vilkai mūsų apylinkėse!

„AUŠROS“ INF.

Šių metų pirmajame „Aušros“ numeryje išspausdintas straipsnis apie vilkus, kuriame jie pristatyti kaip ne itin pavojingi ir įdomūs gyvūnai. Tačiau tokie jie yra tik tada, kai esą sveiki ir elgiasi natūraliai. Deja, mūsų krašto gyventojai vis dažniau susiduria su kitokia situacija. Pastaruoju metu neretai girdimi pranešimai apie vilkų artėjimą prie sodybų, jie pastebimi ne tik nakties, bet ir dienos metu, visai šalia gyvenamųjų vietų ar net sodybų kiemuose. Taip pat daugėja pranešimų apie vilkų išpuolius prieš naminius gyvūnus – šunis, kates, o kai kuriais atvejais kalbama ir apie galimą grėsmę žmonėms.

Punsko savivaldybė kartu su seniūnais bei Regioninė aplinkos apsaugos direkcija Balstogėje (RDOŠ) siekia kuo platesniu mastu informuoti ne tik mūsų krašto gyventojus, kaip elgtis kilus grėsmei. Taip pat kyla susirūpinimas dėl vilkų galimai platinamų ligų bei grėsmės žmonių ir naminių gyvūnų saugumui. Atsižvelgdami į tai, norime ir mes prisidėti prie informacijos sklaidos, mūsų skaitytojams pristatyti keletą svarbių faktų bei pateikti informaciją, kaip elgtis susidarius grėsmingai situacijai.

KELETAS PAGRINDINIŲ TAISYKLIŲ, KURIŲ REIKIA LAIKYTI SUTIKUS VILKĄ MIŠKE

Susitikimai su vilkais yra itin reti, nes šie gyvūnai natūraliai bijo žmonių. Vilkai – protingi ir smalsūs gyvūnai; kartais jie stebi traktorius ar automobilius. Gali nutikti, kad susitikę žmogų vilkai kurį laiką jį stebi

ir iš karto nebėga – taip elgiasi dauguma laukinių gyvūnų.

Tačiau jei miške sutiksime vilką, kuris priartėja per daug (arčiau nei 30 metrų), per ilgai stebi ir jums tampa nejauku, arba jei jis loja ar urzgia – elkitės taip:

- Pakelkite rankas ir mojuokite jomis ore – tai paskleis jūsų kvapą ir padarys jus geriau matomą.

- Šūkaukite garsiai, aštriu tonu (arba švilpkite) vilko kryptimi – taip gyvūnas supras, kad susidūrė su žmogumi ir yra nepageidaujamas.

- Jei vilkas nereaguoja ir toliau artėja – mėtykite į jį bet kokius po ranka pasitaikiusius daiktus, geriausiai žemės grumstus.

- Lėtai traukitės atgal. Galite paspartinti žingsnį tik tada, kai būsite tikri, kad gyvūnas yra toli ir nebesidomi jumis.

- Apie tokį įvykį rekomenduojama pranešti Regioninei aplinkos apsaugos direkcijai, atitinkamam miškų urėdui arba gamtos apsaugos asociacijai „Wilk“ bei savivaldybei.

Elgesio taisyklės žmogaus ir vilko konfliktų atvejais (parengta remiantis S. Nowak, R. W. Mysłajek, H. Okarma, W. Śmietana „Analiza dotychczasowych rodzajów i rozmiarów szkód wyrządzanych przez wilki oraz stosowanie metod rozwiązywania sytuacji konfliktowych“, Lenkijos mokslų akademijos Gamtos apsaugos institutas, Krokova, 2005)

KĄ DARYTI PAMAČIUS VILKĄ?

- Vilkas matomas netoli miško. Atrodo sveikas. Pats pasitraukia nuo žmogaus.

Tai normalu. Nieko daryti nereikia.

- Vilkas nebijo automobilio. Bėga šalia važiuojančios transporto priemonės. Atrodo sveikas.

Tai normali situacija. Pavojaus nėra.

- Vilkas pasirodo gyvenvietėje ar mieste. Atrodo sveikas, bet išsigandęs. Uodega nuleista, vilkas pasimetęs. Matomas 1–2 dienas.

Dažniausiai tai jaunas vilkas, kuris klaidžioja. Apie tai reikia pranešti seniūnijai. Seniūnija pasirūpins, kad vilkas būtų nubaidytas ar saugiai išvestas į mišką.

- Vilkas elgiasi neįprastai ar agresyviai. Nebijo žmonių. Artėja prie žmogaus. Yra sužeistas, vangus arba labai agresyvus.

Tai pavojinga situacija. Nedelsiant skambinkite seniūnijai arba pagalbos tarnyboms. Jei įmanoma, nufotografuokite ar nufilmuokite iš saugaus atstumo. Prie vilko nesiartinkite.

- Vilkas dažnai matomas prie namų. Gyvulių nepuola, bet kelia žmonėms nerimą.

Apie tai būtina pranešti seniūnijai. Bus atliekama stebėsena (pvz., statomi fotospąstai).

JEI VILKAI UŽPUOLĖ GYVULIUS

Jei tai įvyko pirmą kartą ar pasitaikė retai:

- Užfiksukite pėdsakus.

- Nedelsiant praneškite Regioninei aplinkos apsaugos direkcijai / seniūnijai.

- Galima kreiptis dėl kompensacijos.

- Bus pasiūlytos apsaugos priemonės (tvoros, elektriniai aptvarai).

Jei užpuolimai kartojasi dažnai:

- Situacija bus tiriama išsamiau.

• Galimi papildomi sprendimai gyventojų ir gyvulių saugumui užtikrinti.

KELETAS PATARIMŲ, KAIP ELGTIS, JEI VILKAS PRIARTĖJO PRIE JŪSŲ SODYBOS

Jei vilką pastebėjote netoli sodybos

• Išlikite ramūs, nepanikuokite ir nebandykite prie jo artėti.

• Nešerkite vilko ir jokių būdu jo neviliokite maistu.

• Jei esate lauke, lėtai traukitės atgal į saugią vietą (namą, automobilį), neatsukdami nugaros.

• Stebėkite vilką iš saugaus atstumo, venkite staigių judesių.

Jei vilkas pastebėtas kieme

• Nedelsiant eikite į patalpas ir uždarykite duris.

• Jei įmanoma, padarykite triukšmą (garsiai kalbėkite, plokite, įjunkite šviesas) – dažnai tai vilkus atbaido.

• Neišleiskite naminių gyvūnų į lauką be priežiūros.

Kaip apsaugoti sodybą

• Naktimis laikykite gyvūnus uždarytus saugiose patalpose.

• Nepalikite maisto atliekų, kurios galėtų privilioti laukinius gyvūnus.

• Užtikrinkite, kad aptvarai būtų tvarkingi, be plyšių.

• Jei įmanoma, įrenkite apšvietimą su judesio davikliais.

Kada kreiptis į institucijas

• Jei vilkai nuolat lankosi jūsų sodybos teritorijoje.

• Jei buvo užpulti ar sudraskyti naminiai gyvūnai.

• Jei vilkas nebijo žmonių arba elgiasi neįprastai (artinasi dieną, atrodą ligotas).

Tokiu atveju reikia pranešti savivaldybei arba aplinkos apsaugos tarnyboms.

Brangūs skaitytojai, tikėkime, kad tai tik laikinas pavojus, o atsakingos institucijos į situaciją sureaguos

laiku. Suprantame, kad savivaldybėms ne visuomet lengva greitai imtis veiksmų, nes būtina laikytis nustatytų procedūrų.

Linkime, kad ši informacija liktų tik prevencinio pobūdžio ir ja neprireiktų pasinaudoti praktikoje. Vis dėlto visuomet verta žinoti,

kaip elgtis, ką daryti kilus grėsmėi. Linkime saugios aplinkos ir ramių namų. Tegu miško gyvūnai lieka miške, o mes visi išlikime taikūs ir atsakingi gamtos atžvilgiu. Juk kiekvienas iš mūsų turime savo erdvę ir namus, kuriuose norime jaustis saugūs.

MIELI SKAITYTOJAI!

Visų pirma norime širdingai padėkoti už praėjusiais metais suteiktą paramą. Esame Jums visiems be galo dėkingi už gerumą ir pagalbą.

Šiais metais vėl kreipiamės į Jus su prašymu skirti 1,5 proc. pajamų mokesčio Gintautui Krakauskui iš Punsko.

KRS: 0000396361, cel szczegółowy: 0227009 Gintaut

Iš anksto tariame nuoširdžiausiai AČIŪ!

Krakauskų šeima

GERBIAMI PRENUMERATORIAI!

Nebūkite abejingi –

prenumeruokite „Aušrą“, „Suvalkietį“ ir „Aušrelę“!

Galima atvykti į redakciją Punske arba Lenkijos lietuvių draugijos būstinę Seinuose ar užsiprenumeruoti pavedimu į banko sąskaitą (numeris pateikiamas paskutiniame žurnalo viršelyje), nurodant, už kurį leidinį mokama.

LIETUVIŠKŲ LEIDINIŲ 2026 m. PRENUMERATOS KAINOS (zlotais)

Šalis	Laikotarpis	Aušra	Aušrelė	Suvalkietis
Lenkija	metai	60	16	16
	pusmetis	30	8	8
	ketvirtis	15	4	4
Lietuva (nepirmenybiniu paštu)	metai	120	45	45
	pusmetis	60	22,50	22,50
Kitos užsienio šalys (pirmenybiniu paštu)	metai	160	65	65
	pusmetis	80	32,50	32,50

Lietuvos žiniasklaida

2026 01 09–19

Kiek per kelis dešimtmečius atlikta įvairių apklausų, respondentams atsakant į klausimą, palankiai ar nepalankiai jie vertina išvardytus Lietuvos visuomenės veikėjus, prezidentai visada būdavo vertinami geriausiai. Kad G. Nausėdos populiarumas apklausose jau keli mėnesiai pamažu krito, žinant jo veiksmus formuojant valdančiąją koaliciją, vėliau – Ingos Ruginienės vadovaujamą Vyriausybę ir skiriant kai kuriuos ministrus, nebuvo labai netikėta. Tačiau paskelbti 2025 m. gruodį dienraščio „Lietuvos rytas“ užsakymu Visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų centro „Vilmorus“ atliktos apklausos rezultatai ne vieną smarkiai nustebino.

Kaip rašė portalas lrytas.lt, daugiau nei šešerius metus reitinguose karalivusį Prezidentą ištiko visiška katastrofa. Pirmą kartą gyventojai jį įvertino labiau neigiamai negu teigiamai. Palankiai apie šalies vadovą atsiliepė 38,2 proc. apklausos dalyvių, nepalankiai – 42,6 proc. Teigiamai G. Nausėdą vertino tik socialdemokratų elektoratas. Įdomu, kad lapkritį buvo 45,2 proc. palankių ir 32,3 proc. nepalankių vertinimų, rugsėjį Prezidentą teigiamai vertino 58,3 proc. apklaustųjų. „Taigi per kelis mėnesius jo vertinimas krito net 20 proc. punktų. Lyginant su praėjusių metų pradžia, kritimas dar ryškesnis, nes, pavyzdžiui, balandį G. Nausėdą teigiamai vertino 64,1 proc. apklausos dalyvių“, – rašė portalas.

„Vilmorus“ vadovas Vladas Gaidys sakė negalintis atsistebėti tokiu šalies vadovo kryčiu: žemesnį reitingą tarp pareigas einančių prezidentų yra turėjęs tik Rolandas Paksas. Tokį Prezidento nuopuolį V. Gaidys siejo su neryžtinga jo laikysena naujos Vyriausybės formavimo, diskusijų dėl nacionalinio transliuotojo veiklos

įstatymo pataisų metu. „Neslėpsiu, iš tikrųjų stebina mane toks žemas Prezidento reitingas. Nei jis tėvynę išdavė, nei apsvogė“, – kalbėjo V. Gaidys.

Nepalankius G. Nausėdos vertinimo rezultatus portalui pakomentavo buvęs šalies vadovo patarėjas, komunikacijos ekspertas Aistis Zabarauskas. Pasak jo, panašu, kad dalis visuomenės Prezidentui negali atleisti vienos paskui kitą sekusių klaidų, o kai kurie G. Nausėdos veiksmai esą apskritai prasilenkė su tuo, kaip turėtų elgtis Prezidentas. „Klaida buvo žeminti politinės kultūros kartelę savo retorika, oponentų užsipuolimais, vadinimais šiukšlėmis – iš Prezidento to negali būti. Nesvarbu, kaip į tave kreipiasi tavo oponentas – tu esi liūtas karalius, tu turi išlaikyti autoritetą ir moralinę kartelę.

G. Nausėda tiesiog nulipo žemyn ne į savo lygą ir pradėjo ten žaisti, o rinkėjas tą matė ir įvertino prastai“, – vieną iš galimų priežasčių portalui lrytas.lt įvardijo A. Zabarauskas. Pasak pašnekovo, dabar šalies vadovas atsidūrė kryžkelėje, ir nuo to, kokią kelią pasirinks, priklausys, ar situacija taisyšis, ar G. Nausėda toliau risis žemyn.

Nemažai vertintojų tokį G. Nausėdos kritimą siejo su jo itin šiltais santykiais su socialdemokratais, Prezidento nuolaidomis R. Žemaitaičiui ir jo partijai „Nemuno aušra“ (NA). „Prezidento kritimas labai ryškus, matyt, todėl, jog jis susitapatino su nepopuliaria ir nesėkmingai dirbančia Vyriausybe ir su tikrai daug problemų turinčia koalicija“, – portalui lrt.lt sakė Seimo Liberalų sąjūdžio frakcijos seniūnė Viktorija Čmilytė-Nielsen. „Man atrodo, Prezidentas pradėjo ne savo politiką vykdyti, taip labai susiklijavęs su socialdemokratų koalicija, tarp jų ir NA“, – teigė

Demokratų sąjungos „Vardan Lietuvos“ pirmininkas Saulius Skvernelis. Tokios nuomonės buvo ir politologas Ainius Lašas, kuris lrt.lt sakė: „Pradėčiau nuo Seimo rinkimų kampanijos, kai Prezidentas susitapatino su viena partija, tapo vėliavnešiu.“

O kaip savo populiarumo rekordinį kritimą vertino pats šalies vadovas? Naujienų agentūrai BNS jis kalbėjo manantis, kad reitingai krito dėl jo aktyvaus dalyvavimo vidaus politikoje. „Manau, kad žmonės visada teisūs. Ir jeigu yra toks vertinimas, reiškia, turime pasitempti, turiu pagalvoti, ką galėčiau daryti kitaip. Ir manau, kad viena iš tokių išvadų būtų – reikia tikrai operatyviai ir labai aiškiai dėstyti nuomonę visais, kad ir kokiais skausmingais bebūtų, visuomenės gyvenimo klausimais. Patinka nuomonė, nepatinka, bet ji turi būti pasakyta ir pasakyta nelaukiant“, – sakė G. Nausėda.

Panašūs, verčiantys sunerimti apklausos rezultatai – ir kitų, esančių valdžioje. Štai I. Ruginienė, vadovaujama Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai, buvo viena iš palankiausiai vertinamų politikų, o per keletą mėnesių, kai tapo Vyriausybės vadove, visuomenėje sulaukė daugiau neigiamų nei teigiamų vertinimų (atitinkamai 49,1 ir 30,3 proc.). Ir Ministrų kabineto vertinimas – pats prasčiausias nuo 2012 m., kai premjeras buvo konservatorius Andrius Kubilius. Ne vieną mėnesį pirmavusius socialdemokratus jau praėjusių metų lapkritį aplenkė konservatoriai. Gruodį „socdemų“ reikalai dar suprastėjo. Anot minėto V. Gaidžio, toks rezultatas – žemiausias nuo 2021 m., kai partijai pirmąsyk vadovavo Gintautas Paluckas.

O kaip laikosi ne vieno politologo kritikuojamas, politinių oponentų ujamasis ir kai kurių rinkėjų labai

nemylimas Remigijus Žemaitaitis ir jo NA? Beje, vėl kažkelintą kartą ima garsiau skambėti politologų prognozės, kad dėl R. Žemaitaičio „negerų“ kalbų ir veiksmų sugrius valdančioji koalicija, grūmojimų NA adresu girdisi ir iš koalicijos partnerių socialdemokratų. NA ir praeitų metų lapkritį, ir gruodį partijų reitinguose stovi nepajudinamai trečioje vietoje su 10,0 proc. rinkėjų palaikymu ir tik 1,4 proc. atsilieka nuo vyresniojo brolio koalicijoje – socialdemokratų. O pats partijos vadas, klausiant respondentų: „Kurie Lietuvos visuomenės veikėjai geriausiai atstovauja jūsų interesams?“, užėmė antrąją vietą po G. Nausėdos, atsilikdamas tik 0,2 proc. „Bus paradoksalu, jei kitą kartą jau R. Žemaitaitis bus pirmas. Jis turi ryškesnį rėmėjų ratą. G. Nausėdos rinkėjas niekad nebuvo aiškus, jis ilgą laiką sugebėjo visiems įtikti. Dabar tas gebėjimas dinga“, – lrytas.lt portalui kalbėjo V. Gaidys.

Lietuvoje nuo senų laikų gaminama naminė degtinė – 40–80 laipsnių stiprumo spiritinis gėrimas. Vadinamas jis įvairiai: naminuke, velnio lašais, samane, ruginuke, samagonu. Aukštaitijoje, kokiame Pasvalyje ar Pakruojyje, be abejo, galima rasti ir ruginukės, tačiau tai pirmiausia – naminio alaus kraštas. Sako, kad rimtam susiejimui jo reikia padaryti bent po kibirą svečiui. O naminės degtinės gamybos pripažinti „specialistai“ Lietuvoje yra dzūkai, kurie šitą gėrimą vadina labai gražiai – kurbinio (kurbinio) ašaromis.

Po pasaulį pradėję keliauti lietuviai lauktuvių ėmė parvežti ir tiesiog iš kokios pakelės parduotuvėlės ar prekivio viešai pirktą tenykščio alkoholio. Daugelyje ES šalių jau tada buvo leidžiama užsiimti alkoholinių gėrimų gamyba ir prekyba, teigiant, kad taip propaguojamas tų kraštų kultūros ir kulinarijos paveldas. Ėmė girdėtis siūlymų, kad gal ir Lietuvoje būtų galima kažkaip legalizuoti namudinę stipriųjų gėrimų gamybą. Iš pradžių

valdžia stjo pietu, tačiau paskui kažkiek atlėjo: leista gaminti ruginukę legaliai. Tiesa, tik stipriųjų gėrimų gamykloje. Taip parduotuvėse atsirado 50 laipsnių stiprumo „Samane“, pasak produkto aprašymo, „kvepiantis duona, natūralus gėrimas pagamintas iš grūdų pagal senolių sukurta dzūkiškos naminės receptūrą ir technologiją“. Šiuo metu 0,5 litro šio „senolių gėrimo“ kainuoja apie 21 eurą.

2024 m. rudenį Seimas žengė dar drąsesnį žingsnį: pritarė Alkoholio kontrolės įstatymo pataisoms, kurios įteisino galimybę be jokios licencijos ūkininkams gaminti naminę degtinę ir ją pardavinėti svečiams. Tiesa, šia veikla galėjo užsiimti tik tie ūkininkai, kurie teikia kaimo turizmo paslaugas. Tačiau veikla buvo griežtai reglamentuota: leidžiama gaminti ir parduoti kaimo turizmo sodyboje ne didesnės kaip 65 proc. turinės etilo alkoholio koncentracijos alkoholinius gėrimus, įranga, kuri būtų naudojama gaminant tokius alkoholinius gėrimus, turėtų būti ūkininko pažymėta aiškiai matomu identifikaciniu numeriu. Gėrimai turėtų būti nedelsiant išpilstyti į ne mažesnę kaip 0,2 litro, bet ne didesnę kaip vieno litro stiklinę tarą, per metus galima pasigaminti ne daugiau kaip 100 l ir t. t. Tada dėl aibės reikalavimų ir ribojimų gaminti gėrimą žadėjo retas.

Šių metų pradžioje portalas tv3.lt pasidomėjo, kiek per gerus metus atsirado kaimo sodybų, kurių šeimininkai legaliai siūlytų savo svečiams paragauti naminės degtinės. Pasirodo, tokių buvo nulis. „Daugelis prisipažįsta naminukę gaminantys, tačiau leidimo nesikreipia, nes jį gavus tektų laikytis gausybės, jų teigimu, neįgyvendinamų reikalavimų“, – rašė portalas. „Legalizavimas – tai yra daug reikalavimų. Čia va, kaip sėdim mes apjuodę... Dėl savęs pasidarai, o paskui gali būti reikalavimai, sanepideminiai (Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos – red. past.). Aišku, čia gal ir gerai, bet čia daug reikalų“, – žurnalistams

kalbėjo ir pasipiktinimo neslėpė naminukę savo tikslams verdantis vyras. „Senjorai sako, kad jie paskutinė karta, žinanti, kaip gaminti naminukę. Jeigu ji nebus legalizuota taip, kad sau galėtų gaminti kiekvienas galintis ir mokantis tai daryti supaprastintomis sąlygomis, naminukė kaip tautinio paveldo gaminys išvis išnyks.“

Daugelis etnologų jau seniai sutaria, kad Lietuvoje gaminamos „kurbinio ašaros“ yra ir tautinis, ir kulinarijos paveldas. Tiesa, istorikas, archeologas, Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto profesorius Rimvydas Laužikas teigia, jog yra nedidelis teisinis susikirtimas, kai pagal vieną įstatymą tai paveldas, o pagal kitą – draudžiamas dalykas.

Dar vienas dalykas, kuris kažkiek devalvuoja nuo seno Lietuvoje gamintą naminę degtinę – vodka. Šie du pavadinimai dažnai vartojami kaip sinonimai, tačiau, anot R. Laužiko, yra degtinė ir yra vodka. „Degtinė yra gėrimas, distiliuojamas iš kažkokios žaliavos, mūsų kraštuose tai grūdai, vėliau bulvės. Vodka tai devyniolikto amžiaus išradimas, tai yra švarus spiritas, be kvapo, be spalvos, praskiestas vandeniu“, – tv3.lt aiškino profesorius.

Kitas kulinarijos paveldo gaminys, lietuviškas alus, anot portalo lrytas.lt, labai populiarius tarp vokiečių Berlyne vykstančioje tarptautinėje maisto, žemės ūkio ir sodininkystės parodoje „Žalioji savaitė“. Lietuviai porą metų šioje tradicinėje parodoje alaus nesiūlė, tačiau šįmet jis sugrįžo paženklintas bendrovės iš Biržų rajono „Rinkuškiai“ etiketėmis ir džiovintu „Žaldoko“ sūriu. Anot lrytas.lt, „vokiečiai išsirikiavo prie lietuviškos duonos ir alaus“. Jie per dieną įstengia aplankyti ne vieną paviljoną ir iš parodos dažnas išeina dainuodamas. Labai svarbi parodos dalis – oficialūs susitikimai, kurie „neapsieina be dovanų“. Lietuviai vokiečių delegacijai „dovanų įteikė „Rinkuškių“ alaus, „Rūtos“ saldinių bei „Etno“ vaistažolių arbatos rinkinius“.